

rapport

IVL Svenska Miljöinstitutet AB

Kommunernas roll i näringslivets arbete för en hållbar utveckling

Ulrik Axelsson Ann Strömberg

B1616

Stockholm, mars 2005

Organisation/Organization IVL Svenska Miljöinstitutet AB IVL Swedish Environmental Research Institute Ltd.	RAPPORTSAMMANFATTNING Report Summary
Adress/address Box 21060 100 31 Stockholm	Projekttitel/Project title
Telefonnr/Telephone 08-08-598 563 00	Anslagsgivare för projektet/ Project sponsor
Rapportförfattare/author Ann Strömberg och Ulrik Axelsson	
Rapportens titel och undertitel/Title and subtitle of the report Kommunernas roll i näringslivets arbete för en hållbar utveckling	
Sammanfattning/Summary <p>Genom intervjuer med kommunrepresentanter och företagsrepresentanter samt enkäter till representanter inom kommuner, länsstyrelser, självstyrelse- och samverkansorgan samt näringslivet har en kartläggning genomförts av vilka insatser från kommunerna som anses ge bästa effekt när det gäller att stödja näringslivets arbete för en hållbar utveckling.</p> <p>Resultatet av kartläggningen visar att representanterna från kommunerna och näringslivet har en likartad uppfattning om vad som skulle vara bra insatser. Förslagen till insatser kan grupperas i kategorierna: Information och ökad kunskap, nätverk och erfarenhetsutbyte, effektiv tillsyn och handläggning, premiera föregångare, samverkansprojekt och rådgivning.</p> <p>Förslagen på insatser från de intervjuade representanterna i kommunerna, Länsstyrelserna och självstyrelse- och samverkansorganen är mycket lika de förslag som kommer från de intervjuade representanterna från näringslivet. Detta kan tolkas som att kommunerna har en, med näringslivet, samstämmig bild av vilken typ av stöd och åtgärder som skulle passa näringslivet. På många håll fattas dock resurser i form av tid och pengar för att genomföra dessa åtgärder.</p>	
Nyckelord samt ev. anknytning till geografiskt område eller näringsgren /Keywords Hållbar utveckling, Miljö, Näringsliv, Kommun	
Bibliografiska uppgifter/Bibliographic data IVL Rapport/report B1616	
Beställningsadress för rapporten/Ordering address Hemsida: www.ivl.se , e-mail: publicationservice@ivl.se , fax: 08-598 563 90 eller IVL, Box 210 60, 100 31 Stockholm.	

Sammanfattning

Att verka för en hållbar tillväxt som bidrar till hållbar utveckling omfattande ekologiska-, sociala- och ekonomiska dimensioner är en viktig men samtidigt svår uppgift för landets kommuner. För att lyckas med detta åläggande krävs bl.a. en stark samverkan mellan näringsliv och kommun samt att de knappa kommunala resurserna för näringslivsutveckling utnyttjas optimalt. Hållbar utveckling är ett abstrakt begrepp både för kommuner och för näringsliv och kunskapen om hur de båda parterna lämpligast ska samverka på effektivast möjliga sätt är begränsad.

För att kunna identifiera på vilket sätt kommunerna bäst stödjer näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling har representanter från 10 kommuner och representanter från företag som har verksamhet i någon av de 10 kommunerna intervjuats. En enkät har också skickats till miljöchefen i övriga 280 kommuner. En liknande enkät har även skickats till Länsstyrelser samt de regionala Självstyrelse- och Samverkansorganen. Intervjuer och enkäter har främst gått ut på att ta reda på hur aktuella kommuner och företag idag arbetar för en hållbar utveckling och hur de anser att kommunen bäst stödjer näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling. Med näringsliv åsyftas i detta fall främst små- och medelstora företag.

Resultatet från intervjuer och enkäter visar att de insatser som kommunerna hittills gjort gentemot näringslivet inom hållbar utveckling främst har handlat om den ekologiska delen. Vilket ansvar kommunen har när det gäller sociala och ekonomiska frågor inom hållbar utveckling gentemot näringslivet har visat sig vara oklart. De flesta kommuner verkar ha tolkat sitt ansvar att främst omfatta den ekologiska delen.

Det finns flera olika typer av stöd och hjälp som näringslivet och kommunerna är överens om skulle vara ett bra stöd för näringslivet. Dessa kan grupperas i följande kategorier:

- Information och ökad kunskap
- Nätverk och erfarenhetsutbyte
- Effektiv tillsyn och handläggning
- Premiera föregångare
- Samverkansprojekt och rådgivning

Resultatet av intervjuerna och enkäterna visar att det främst är de små företagen som behöver olika former av stöd från kommunerna. De har ofta inte själva den kompetens och de resurser i form av tid som krävs för att kunna arbeta aktivt för en hållbar utveckling. Några av de större företagen som intervjuats har för egen del inte kunnat peka på

något specifikt behov av stöd från kommunen. Vår slutsats av detta är att kommunerna bör fokusera sitt stöd till små- och medelstora företag.

Slutsatsen av detta arbete är att näringslivets behov är väl identifierat av kommunerna. Kommunerna kan därför nu tydligare fokusera på att försöka uppfylla dessa identifierade behov. Problemet är dock att det på många håll fattas resurser i form av tid och pengar för att genomföra lämpliga åtgärder för att möta detta behov. Ett sätt att bättre kunna utnyttja de knappa kommunala resurserna till att stödja näringslivet att arbeta för en hållbar utveckling är att kommunerna samarbetar i gemensamma projekt för att stödja näringslivet. Det kan exempelvis vara gemensamma utbildningar eller gemensamt informationsmaterial.

Vårt förslag är att följande åtgärder vidtas:

1. Klargör kommunens ansvar för att verka för en hållbar utveckling och specifikt för att stödja det lokala näringslivet. Detta görs lämpligen tillsammans med ett flertal kommuner och i samverkan med Kommunförbundet.
2. Analysera mer i detalj lyckade insatser inom de fem områdena ovan i syfte att finna kunskap om vad det är som gör att insatsen blivit lyckad och hur detta kan ”kopieras” av andra kommuner och undersöka möjligheterna till riktade ekonomiska styrmedel.
3. Tillsätt arbetsgrupper med deltagande från landets kommuner där ovanstående punkter diskuteras i syfte att hitta samverkanslösningar (inom vissa områden pågår redan vissa diskussioner).

Detta projekts resultat kan förhoppningsvis bli en bra bas för diskussioner kommuner och näringsliv emellan kring hur samverkan kan ske.

Summary

Working for sustainable growth, contributing to sustainable development, is one of the Swedish Municipalities' most important and difficult tasks. It includes ecological, social and economic dimensions. To succeed in this undertaking requires strong co-operation between local business and the municipality. It also requires that the municipalities' scarce resources, for the development of local business, should be used in an optimal way. The problem is that sustainable development is an abstract concept both for the municipalities and the business world and knowledge of how the parties should best cooperate is very limited.

Interviews and questionnaires were carried out, in order to find out how the municipalities and enterprises are working to reach sustainable development, and how they think the municipalities can best support business' work to reach sustainable development. In this case "business" means small and medium-sized enterprises. Representatives from ten participating municipalities were interviewed. Representatives from enterprises with activities in one of the participating municipalities were also interviewed. In addition, a questionnaire was sent out to environmental chiefs in municipalities that have not taken part in this project. A similar questionnaire has also been sent to county administrative boards Regional Councils and Regional Development Councils.

The results from the interviewees and questionnaire respondents show that the efforts so far made by the municipalities, in supporting business in their work to achieve sustainable development, has mainly been within the ecological dimension. What the responsibilities are, that the municipalities have within the social- and economic dimensions, is unclear. The majority of the municipalities seem to have interpreted their responsibility as mainly including the ecological aspect of sustainable development.

There are various types of support and help that business wishes it could obtain from the municipalities. These types of support can be categorised as follows:

- Information and increased knowledge
- Networks and exchange of experiences
- Effective supervision and administration
- Reward of pioneers
- Co-operation projects and guidance

The results from the interviewees show that it is mainly small and medium-sized enterprises that need a variety of types of support from the municipalities. Often they do not have the competence and resources needed in order to work actively for sustainable

development. Some of the larger enterprises interviewed have not been able to point out any specific need for support from their municipality. We conclude from this that the municipalities should concentrate their support on small- and medium-sized enterprises.

The conclusion from this work is that business' needs for support are well defined by the municipalities. The municipalities can therefore now focus on trying to fulfil these identified needs. The problem however, is that resources, in form of time and money, are lacking, in order to take the necessary steps to meet this need for support. One way to make better use of the municipalities' scarce resources is supporting business in their work through co-operating in common projects. This could for example be through shared educational courses or through shared information materials.

Our proposal is that the following measures should be taken:

1. Explain the municipalities' responsibility to work towards sustainable development and specifically for supporting the local business world. This would appropriately be done together with several communities and in co-operation with the county association of local authorities.
2. Analyse in more detail successful efforts, connected to the five points above, in order to gather knowledge about what made these efforts successful, and if they could be "copied" by other communities.
3. Appoint working teams with participants from the municipalities, where the five points above will be discussed with the aim to find co-operative solutions (within some fields co-operation is already going on).

The result of this project will hopefully be a good basis for discussions between municipalities and the local business world about how co-operation can take place.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Summary	3
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund till projektet	7
1.2 Syfte och mål med projektet.....	7
1.3 Projektorganisation.....	8
2 Metod	9
3 Om hållbar utveckling.....	11
3.1 Det globala perspektivet.....	11
3.2 Det nationella perspektivet.....	12
3.3 Ur näringslivets perspektiv.....	13
4 Kommunernas, Länsstyrelsernas och de regionala organens ansvar att stödja	14
4.1 Kommunernas ansvar	14
4.2 Länsstyrelsernas ansvar att stödja	17
5 Resultatet av kartläggningen	18
5.1 Hur arbetar kommunerna idag med hållbar utveckling.....	18
5.1.1 Information om de deltagande kommunerna.....	18
5.1.2 Sveriges kommuners arbete med Agenda 21	20
5.1.3 Enligt intervjuer och enkät	21
5.2 Länsstyrelsernas och de regionala organens arbete för en hållbar utveckling	25
5.3 Kommunernas, länsstyrelsernas och de regionala organens bild av näringslivets behov.....	28
5.3.1 Kommunernas bild av näringslivets behov av stöd.....	28
5.3.2 Länsstyrelsernas och de regionala organens bild av näringslivets behov av stöd.....	29
5.4 Näringslivets behov av stöd	29
5.4.1 Företagens önskade stöd från kommunerna	30
5.4.2 Företagens önskade åtgärder på regional, nationell och internationell nivå.....	32
5.5 Kommunernas, länsstyrelserna och de regionala organens möjlighet att stödja	33
5.5.1 Kommunernas möjligheter att stödja.....	33
5.5.2 Länsstyrelserna och de regionala organens möjligheter att stödja	34
6 Resultatet av seminarierna	34
6.1 Möjligheter till samverkan	35
6.2 Hur går vi vidare	35

7	Diskussion	35
7.1	Förslag till kommunala åtgärder.....	35
7.2	Företagens förslag till regionala eller nationella åtgärder	39
8	Slutsatser	40
9	Referenser	43

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om de deltagande kommunerna

Bilaga 2: Exempel på projekt som kommunerna har drivit eller driver gentemot näringslivet

Bilaga 3: Frågeformulär till intervjuer med kommunernas representanter

Bilaga 4: Intervjuade personer i de deltagande kommunerna

Bilaga 5: Enkät till övriga kommuner

Bilaga 6: Kommuner som besvarat enkäten

Bilaga 7: Frågeformulär till intervjuer med näringslivets representanter

Bilaga 8: Intervjuade representanter för näringslivet

Bilaga 9: Enkät till Länsstyrelserna samt Självstyrelse- och samverkansorganen

Bilaga 10: Länsstyrelser, självstyrelse- och samverkansorgan som besvarat enkäten

Bilaga 11: Minnesanteckningar från seminarierna i Mönsterås och Stockholm

1 Inledning

1.1 Bakgrund till projektet

Att verka för en hållbar tillväxt som bidrar till hållbar utveckling omfattande ekologiska-, sociala- och ekonomiska dimensioner är en viktig men samtidigt svår uppgift för landets kommuner. I sitt arbete för en hållbar utveckling måste kommunerna ta hänsyn till flera olika perspektiv: invånarna i kommunen, det lokala näringslivet och den egna organisationen. Dessa perspektiv är ganska olika varför kommunernas arbete för en hållbar utveckling blir brett.

I kommuner runt om i Sverige pågår diskussioner och funderingar om hur de på bästa sätt ska kunna uppfylla åläggandet att verka för en hållbar tillväxt där *hållbar utveckling* är en viktig del. Ett flertal kommuner har uttryckt att de inte vet hur de ska arbeta för att uppfylla detta åläggande.

I detta projekt har vi valt att fokusera på ett av dessa perspektiv; kommunens roll i näringslivets arbete för en hållbar utveckling. För att lyckas optimalt med insatser gentemot näringslivet krävs bl.a. en stark samverkan mellan näringsliv och kommun samt att de knappa kommunala resurserna för näringslivsutveckling utnyttjas optimalt. Problemet är att hållbar utveckling är ett abstrakt begrepp både för kommuner och för näringsliv och kunskapen om hur de båda parterna lämpligast ska samverka är starkt begränsad.

Delar av näringslivet, främst stora företag, arbetar redan med miljöfrågor och några av dessa har breddat arbetet till att omfatta hela begreppet hållbar utveckling. Näringslivet, främst de mindre företagen, är ofta i stort behov av någon form av stöd för att komma igång med arbetet. De mindre företagen har ofta inte heller ekonomiska resurser till att ta hjälp av en konsult eller annan sakkunnig inom området.

1.2 Syfte och mål med projektet

Det övergripande syftet med projektet är att i samverkan med ett antal kommuner analysera hur kommunerna på bästa sätt stödjer det lokala näringslivet i deras arbete för en hållbar utveckling. Syfte är att genom intervjuer och enkäter få en uppfattning om vilket stöd näringslivet kan behöva, inte att i detalj studera vilka behov som är större än andra.

De resurser som kommunen har till sitt förfogande för att stödja näringslivet är relativt begränsade. Behoven och önskemålen från näringslivet är troligen ganska samstämmiga

vad gäller behovet av stöd i arbetet för en hållbar utveckling. Genom detta projekt kan lösningar där ett antal kommuner samverkar identifieras. Detta medför troligtvis att kostnaden kan minska samtidigt som nyttan för det lokala näringslivet ökar.

Långsiktiga mål

De långsiktiga målen med projektet är:

- Att stimulera näringslivet till att arbeta för en hållbar utveckling där landets kommuner på ett effektivt sätt bistår med stöd som överensstämmer med, främst de mindre, företagens behov.
- Att skapa en positiv dialog mellan landets kommuner och företag kring den gemensamma målsättningen att skapa en hållbar utveckling.

Kortsiktiga mål

Projektets kortsiktiga mål är att *kartlägga*:

- vilka insatser kommunerna gör i syfte att arbeta för en hållbar utveckling såväl internt som i samverkan med det lokala näringslivet.
- vilka insatser som det lokala näringslivet anser bäst skulle stödja deras arbete för en hållbar utveckling.

samt;

- utifrån näringslivets kartlagda behov identifiera vilken roll kommunen bör spela för att på effektivast möjliga sätt stödja näringslivets arbete för en hållbar utveckling.
- identifiera möjliga lösningar och åtgärder för att kommunen eller flera kommuner i samverkan ska bistå näringslivet i deras arbete för en hållbar utveckling.

1.3 Projektorganisation

Ägare till projektet är Stockholms Stad. IVL Svenska Miljöinstitutet har ansvarat för projektets genomförande tillsammans med de deltagande kommunerna. Arbetet med kartläggning (intervjuer med kommuner och näringsliv) och arrangemang kring möten mellan kommunerna i projektets olika faser har genomförts av IVL på uppdrag av projektägaren. Hos de deltagande kommuner har både verksamheterna för näringslivsutveckling och miljö inom kommunerna varit aktiva i projektet.

Målgrupp för den analys som genomförts har varit både landets samlade kommuner och näringslivet i dessa kommuner med huvudsakligt fokus på små- och medelstora företag.

Projektet genomförs i samverkan mellan ett antal kommuner i Sverige som alla har identifierat ett stort behov av stöd inom detta svåra men mycket viktiga område.

I projektet har följande kommuner och kontaktpersoner varit aktiva deltagare:

Stockholm Stad (projektägare)	Gregor Hackman
Kalmar Kommun	Tomas Eidrup
Mönsterås Kommun	Anneli Nielsen
Hultsfreds Kommun	Anders Helgée, Alexandre Barchiesi
Upplands-Bro Kommun	Eilert Söderlund, Ulf Crichton
Järfälla Kommun	Christer Edvardsson, Rosa Johansson
Sundbybergs Stad	Inger Holmqvist, Hans Svedhag
Solna Stad	Svante Lundquist, Mia Simm
Täby Kommun	Åke Jansson
Värmdö Kommun	Jorid Hammersland, Maria Kanders

I arbetet har ett flertal företag (merparten små- och medelstora företag) också medverkat. Dessa företag är formellt inte knutna till projektet men är ändå viktiga för arbetets genomförande.

Projektet är en del av NUTEKs program för Lokal Näringslivsutveckling, LNU, som ger stöd till projekt som förbättrar samspelet mellan den lokala och regionala näringslivsutvecklingen.

2 Metod

För att kunna identifiera på vilket sätt kommunerna bäst stödjer näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling har:

- Representanter från de 10 deltagande kommunerna intervjuats.
- Representanter från företag som är verksamma i någon av de deltagande kommunerna intervjuats.
- En enkät skickats till miljöchefen i övriga 280 kommuner.
- En enkät skickats till Länsstyrelserna och de regionala självstyrelse- och samverkansorganen.
- En enkät delats ut till närvarande företag vid två företagsträffar.
- Två seminarier där frågan diskuterats hållits, ett i Mönsterås och ett i Stockholm.

Intervjuer och enkäter har främst gått ut på att ta reda på hur aktuell kommun, företag, Länsstyrelse, självstyrelse- eller samverkansorgan idag arbetar för en hållbar utveckling

och hur de anser att kommunerna bäst stödjer näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling.

Eftersom kommunernas organisationsstruktur är olika har kommunens representant i projektet föreslagit vilka personer inom kommunen som är lämpliga att intervjua. Det har främst varit befattningar som kommunchef, politiker, miljöchefer, näringslivs- chefer, upphandlare/inköpare, miljö- och hälsoskyddsinspektörer, Agenda 21 samordnare, miljösamordnare och andra som på något sätt har arbetsuppgifter som kan anknytas till kommunens arbete för en hållbar utveckling eller näringslivet. Några av kommunerna har dessutom internt fortsatt att diskutera hur stödet till näringslivet kan utvecklas och vilket ansvar kommunerna har att stödja näringslivet.

För att få ut så mycket som möjligt av intervjuerna med företagen har kommunerna föreslagit företag som arbetar aktivt för att anpassa sin verksamhet till en hållbar utveckling. Några företag har valts med hjälp av en hemsida (1) som redovisar alla miljöcertifierade företag. Anledningen till att det i första hand är företag som redan arbetar aktivt med att anpassa sin verksamhet till en hållbar utveckling som intervjuats är att företag med erfarenhet av detta troligtvis har mest synpunkter på och idéer om hur kommunerna bäst agerar för att vara ett bra stöd. De som intervjuats inom företagen är främst den som arbetar med hållbar utveckling/miljö inom företaget eller VD.

Enkäten till de kommuner som inte deltagit i projektet har adresserats till Miljöchefen i kommunen men har ofta besvarats med hjälp av flera personer med erfarenheter från olika delar av kommunens arbete för en hållbar utveckling.

Länsstyrelserna och de regionala självstyrelse- och samverkansorganen arbetar också med att på olika sätt stödja näringslivet. Därför har enkäter också skickats till kontaktpersoner för det regionala miljömålsarbetet på Länsstyrelserna och de inom regionala självstyrelse- och samverkansorganen som arbetar med hållbar utveckling.

I samband med två företagsträffar, en i Hultsfred och en i Järfälla, har en enkät delats ut till de närvarande företagen. I Hultsfred spreds också enkäten via ett nätverk av företag som gemensamt arbetar med miljöfrågor.

Som avslutning på projektet hölls två seminarier där resultatet av projektet och hur det är lämpligast att fortsätta arbete diskuterades. Till dessa seminarier inbjöds de kommun- och företagsrepresentanter som intervjuats samt andra personer som också ansågs viktiga att ha med i diskussionen.

3 Om hållbar utveckling

Hållbar utveckling är ett begrepp som diskuterats flitigt under de senaste åren. Vad begreppet innebär och omfattar har förändrats något under årens lopp. För att bringa klarhet i vad begreppet innebär följer här en genomgång av några officiella definitioner på global-, nationell- och näringslivsnivå.

3.1 Det globala perspektivet

Brundtlandkommissionen tillsattes 1983 av FN:s generalförsamling och fick till uppgift att formulera ett världsprogram för förändring. Definitionen från 1987 (Världskommissionen för Miljö och Utveckling – Brundtlandkommissionen: Our Common Future) är den mest kända och accepterade definitionen (2):

”En hållbar utveckling kan definieras som en utveckling som försöker möta dagens behov utan att begränsa eller inskränka möjligheterna att möta framtidens behov. I stället för att kräva att den ekonomiska tillväxten upphör, understryks att fattigdoms- och underutvecklingsproblem inte kan lösas utan en ny period av tillväxt i vilken utvecklingsländerna spelar en stor roll och gör stora vinster”.

Under **Riokonferensen** om miljö och utveckling 1992 befastes i den sk. Riodeklarationen (3) att hållbar utveckling har fyra ömsesidigt beroende dimensioner. *Social hållbarhet, kulturell hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och ekologisk hållbarhet*. Om en av dessa dimensioner faller bort går hållbar utveckling inte att uppnå. Helhetstänkandet är avgörande.

1997 skrevs hållbar utveckling in i **Amsterdamfördraget** (4) som ett grundläggande mål för EU. Här betonas vikten av att miljöansvar integreras i övriga politiska områden.

Under **FN:s världstoppmöte i Johannesburg**, Sydafrika, 2002 togs en handlingsplan fram med konkreta mål för en hållbar utveckling. Genom toppmötet har begreppet hållbar utveckling med dess *tre* dimensioner – *ekonomiska, sociala och miljömässiga* – blivit definitivt erkänt och har börjat översättas till praktisk handling (5). Den fjärde dimensionen från Riokonferensen, kulturell hållbarhet, har här fallit bort. Vid mötet enades världens stats- och regeringschefer om att hållbar utveckling ska vara ett överordnat mål för FN:s arbete. En ambitiös genomförandeplan antogs. Alla länder ska förverkliga nationella strategier för hållbar utveckling. Tydliga mål sattes upp för vattenförsörjning, biologisk mångfald, kemikalier, energiförsörjning och sanitet. Ett tioårigt ramprogram för hållbara produktions- och konsumtionsmönster lades fast. Andelen förnyelsebar energi ska öka och utvecklingen av miljövänligare teknik stimuleras.

Definitionen av hållbar utveckling är omdiskuterad och begreppet tolkas olika. För oss i den rika västvärlden har den ekologiska dimensionen varit mest framträdande. I utvecklingsländer betonas ofta av naturliga skäl den ekonomiska och den sociala dimensionen i hållbar utveckling.

3.2 Det nationella perspektivet

I Budgetpropositionen för år 2004 (6) står följande: *"Hållbar utveckling är ett övergripande mål för regeringens politik. Det innebär att alla politiska beslut skall utformas på ett sådant sätt att de beaktar de ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenserna"*.

En viktig utgångspunkt för **Sveriges politik** för en hållbar utveckling är de beslut som fattades vid FN-toppmötet i Johannesburg. Det betyder att alla politiska beslut ska utformas så att de tar hänsyn till ekonomiska, sociala och miljömässiga konsekvenser på lång sikt. Arbetet bygger på insikten att tillväxt och välfärd bara kan upprätthållas om vi långsiktigt investerar i de gemensamma resurser som är själva grunden för vår samhällsekonomi: människors hälsa, utbildning, infrastruktur, jämställdhet, naturresurser och biologisk mångfald.

I Sveriges strategi för en hållbar utveckling (7) står bland annat: *"Sverige skall gå i spetsen för omställningen till ett hållbart samhälle. Det är en utmaning som kräver både nytänkande och kontinuitet. Vi måste se framåt och utveckla nya kunskaper, men vi måste också ta vara på historiska erfarenheter. Hållbarhet handlar om att investera långsiktigt i våra viktigaste resurser - människor och miljö"*.

Regeringen har prioriterat åtta strategiska kärnområden som visar det mest angelägna arbetet för hållbar utveckling idag. Dessa områden betonar också vikten av integrering mellan olika hållbarhetsaspekter. De åtta kärnområdena som strategin tar upp gäller:

1. Framtidens miljö
2. Begränsa klimatförändringarna
3. Befolkning och folkhälsa
4. Social sammanhållning, välfärd och trygghet
5. Sysselsättning och lärande i ett kunskapssamhälle
6. Ekonomisk tillväxt och konkurrenskraft
7. Regional utveckling och sammanhållning
8. Samhällsbyggande

3.3 Ur näringslivets perspektiv

Det är inte helt enkelt att bryta ner hållbarhetsbegreppet till en näringslivsnivå. **World Business Council for Sustainable Development** har beskrivit att hållbar utveckling har följande betydelse för företag (8):

För företag innebär hållbar utveckling att dess affärsstrategier och aktiviteter möter det behov som företaget förväntas fylla samtidigt som man skyddar, stödjer och utvecklar de mänskliga- och naturresurser som kommer att behövas i framtiden.

Svenskt näringsliv har på sin hemsida redogjort för några utgångspunkter för näringslivets arbete för en hållbar utveckling och dess ansvar för att nå en hållbar utveckling. Några av dessa är (9):

För näringslivet är frågan om hållbar utveckling en nyckelfråga. Hållbar utveckling är inte någon miljöfråga, utan det handlar om hur vi ska kunna skapa ekonomisk tillväxt, socialt välstånd och god miljö. Den ekonomiska tillväxten är en motor i denna utveckling.

Företagens primära uppgift är att producera varor och tjänster som efterfrågas av marknaden. Företagen har självklart ett ansvar att alltid följa den lagstiftning som finns där verksamheten bedrivs. Många företag väljer ändå att - oberoende av de regelverk som finns - sätta upp egna, ännu mer avancerade och krävande regler och ramar för sin verksamhet, t ex när det gäller kvalitet, miljö- och arbetarskydd. Detta arbete genomförs på frivillig basis.

Det är naturligt att utvecklingsinriktade företag tar ett större miljömässigt, socialt och etiskt ansvar. Företag har en skyldighet att respektera mänskliga rättigheter, grundläggande arbetsrättsprinciper och miljöstandarder, oavsett var i världen de verkar.

I en tid då människor visar intresse och engagemang för miljöfrågor, etik och frågor om etnisk mångfald är det också naturligt att företagen tar sig an dessa frågor. Svenska företag har en skyldighet att respektera mänskliga rättigheter, grundläggande arbetsrättsprinciper och miljöstandarder, oavsett var i världen de verkar. Den allt öppnare världsekonomin ställer nya krav på företagens agerande. Företagen har ett egenintresse av att fylla sitt varumärke med "goda värden", vilket också betyder att de aktivt agerar för att undvika sådant som skulle kunna skada varumärket.

Det finns idag en uppsjö av olika nationella, regionala och internationella initiativ och regelverk som syftar till att verka normerande för företagens samhällsansvar (OECDs riktlinjer, ILOs konventioner och rekommendationer, FNs Global Compact m.fl.). Många intresseorganisationer har också tagit fram förslag till olika "uppförandekoder" som man anser att företagen bör följa. Till detta kan läggas företagens egna interna rikt-

linjer och policier som ofta baserar sig på ovan nämnda regelverk. Allt fler företag, inte minst de större, arbetar aktivt med dessa frågor.

För företagen är det sedan länge självklart att arbeta med den ekonomiska delen av hållbar utveckling, annars skulle inte företaget överleva. Att arbeta med den ekologiska delen av hållbar utveckling är också viktigt för många företag då det kan vara ett konkurrensmedel och ofta är ett krav från kunder eller myndigheter. Den sociala delen är viktig för att minska företagets kostnader för sjukfrånvaro och göra arbetet mer effektivt. Det är också viktigt för att få behålla de medarbetare företaget redan har och locka nya medarbetare till företaget.

4 Kommunernas, Länsstyrelsernas och de regionala organens ansvar att stödja

Vilket ansvar kommunerna, Länsstyrelserna, de regionala självstyrelse- och samverkansorganen (de regionala organen) har att stödja näringslivet i deras arbete för en hållbar utveckling är oklart. Det finns flera tolkningar av vilket ansvar de egentligen har. Nedan finns en sammanställning av vilka dokument som reglerar detta ansvar och vad som framkommit kring deras ansvar under intervjuerna, möten och i svaret på enkäterna.

4.1 Kommunernas ansvar

I Kommunallagen 2 kap. 1 § (10) står det: ”Kommuner och landsting får själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte skall handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan”. I praktiken innebär detta att kommunerna bland annat har ansvar för (11):

- den sociala omsorgen, som barnomsorg, äldreomsorg och handikappomsorg
- den obligatoriska grundskolan samt huvuddelen av gymnasieskolan
- hälso- och miljöskydd
- räddningstjänst, till exempel brandskydd
- vatten och avlopp, fjärrvärme, energiförsörjning
- underhåll av gator och parker
- ordning och säkerhet

Ansvarfördelningen mellan kommunerna, Länsstyrelser och övriga självstyrelse- och samverkansorgan verkar enligt svaren på enkäter och vid intervjuer vara något otydlig vad gäller att ge stöd till näringslivets arbete för hållbar utveckling.

För att allmänt tydliggöra ansvarsfördelningen har i Kommittédirektiv nr. 2003:10 (12), ”Översyn av strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen”, en parlamentarisk kommitté tillkallats med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen. I kommittédirektivet tas inte ansvar för stöd till näringslivet vad gäller hållbar utveckling upp.

En uppgift för projektet har varit att identifiera dokument som styr kommunernas arbete för en hållbar utveckling. Under mötena med de deltagande kommunerna har följande dokument framkommit som viktiga:

- Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform
- Miljöbalken (1998:808)
- Plan- och bygglagen (1987:10)
- Kommunallag (1991:900)
- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- Lag (2002:833) om extraordinära händelser i fredstid hos kommuner och landsting
- Socialtjänstlagen (1986:203)
- Förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken
- Agenda 21-dokumentet
- Energilagstiftningen
- Avfallsplaner
- Miljömålspropositionen
- Länsstyrelsens regleringsbrev
- Folkhälsomålen som har en koppling till agenda-21
- LIP och KLIMP som nämndes som ekonomiska styrmedel

Av dessa dokument har vi inom projektet valt att gå djupare in på Miljöbalken och Agenda-21 dokumentet.

Miljöbalken (1998:808)

Enligt 1 kap. 1 § är miljöbalkens syfte:

1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Enligt kapitel 26 i Miljöbalken, om tillsyn, gäller följande:

1 § Tillsynen skall säkerställa syftet med denna balk och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Tillsynsmyndigheten skall för detta ändamål i nödvändig utsträckning kontrollera efterlevnaden av miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. I fråga om miljöfarlig verksamhet eller vattenverksamhet som omfattas av tillstånd skall tillsynsmyndigheten även fortlöpande bedöma om villkoren är tillräckliga.

Tillsynsmyndigheten skall dessutom, genom rådgivning, information och liknande verksamhet, skapa förutsättningar för att balkens ändamål skall kunna tillgodoses.

och

3 § Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, generalläkaren, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter), i enlighet med vad regeringen bestämmer.

I Proposition 1997/98:45 (13) om miljöbalken framgår i kapitel 4.28.1: ”Regeringen menar dock att tillsynsbegreppet bör omfatta alla åtgärder som tillsynsmyndigheten vidtar i syfte att uppnå en efterlevnad av miljöbalken och föreskrifter, tillståndsdomar och beslut som grundar sig på balken”.

Något senare i texten står det;

”Exempel på sådan verksamhet är information i allmänhet och rådgivning i särskilda fall”.

I vilken omfattning tillsynsmyndigheten skall stödja med information och rådgivning finns dock inte preciserat utan avgörs av den enskilda tillsynsmyndigheten i samband med att den enligt ”Förordningen (1998:900) om tillsyn enligt miljöbalken” gör en utredning om tillsynsbehovet inom de områden myndigheten är ansvarig. Tillsynsmyndigheten är då också skyldig att ta hänsyn till andra åtgärder förutom den rena tillsynen som skall genomföras för att underlätta efterlevnaden av miljöbalken.

Problem kan uppstå när samma personer inom kommunen både skall vara en del av tillsynsmyndigheten och ett rådgivande bollplank för företagen. Det blir dubbla roller och risk för intressekonflikt. Ett sätt att undvika detta kan vara att det är olika personer som sköter tillsynen respektive rådgivningen.

Agenda 21-dokumentet

Kommunerna har också ett ansvar för Agenda 21 (14) som är ganska omfattande. Agenda 21 är inte juridiskt bindande men kan sägas vara starkt politiskt och moraliskt förpliktigande för alla de stater som ställt sig bakom dokumentet från Rio-konferensen 1992. Det finns alltså inte några formella, juridiska krav på att kommunerna ska upprätta lokala handlingsprogram. Kapitel 28 i Agenda 21-dokumentet pekar dock ut

kommunerna som särskilt viktiga för att föra ner arbetet på lokal nivå, där politiken kommer närmast medborgarna. Den lokala nivån spelar därmed en stor roll, bland annat för att utbilda och stimulera invånarna att bidra till ett hållbart samhälle. I kapitel 28 finns en särskild rekommendation om att alla lokala myndigheter ska ta fram lokala handlingsprogram, rekommendationen säger dock inget om vad det lokala handlingsprogrammet ska innehålla. Målet var att en dialog (samråd) skulle ha inletts med befolkningen senast 1996, för att ta fram ett lokalt Agenda 21-program som bygger på det lokala samhällets miljömässiga, sociala och ekonomiska förhållanden.

Sammanfattningsvis kan konstateras att kommunernas ansvar på miljösidan gentemot näringslivet är främst tillsyns-/myndighetsansvaret men det finns enligt miljöbalken också ett ansvar att informera och i vissa fall även rådgöra med näringslivet. I vilken omfattning information och rådgivning skall ske är inte preciserat utan bedöms av respektive kommun/tillsynsmyndighet i samband med att kommunen utreder tillsynsbehovet. Den sociala aspekten är ett viktigt ansvar för kommunerna vad gäller kommuninnevånarna och den egna personalen, men det är något oklart vilket ansvar man egentligen har gentemot näringslivet. På den ekonomiska sidan finns krav från staten och tvärt om samt ett ansvar för kommunens egen ekonomi.

4.2 Länsstyrelsernas ansvar att stödja

Länsstyrelserna ansvar regleras bland annat i Regleringsbrevet (15) och i Miljöbalken där Länsstyrelserna har en viktig myndighetsroll vad gäller tillsyn och tillståndsprövning. I enkäten till Länsstyrelserna, Självstyrelse- och Samverkansorganen bad vi dem precisera hur de tolkar sitt ansvar att stödja näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling. Några exempel på svar är:

- Länsstyrelsen ska tillsammans med samverkansorganet lyfta fram hållbarhetsaspekterna i sitt arbete för att utveckla länet. En viktig funktion för Länsstyrelsen är också att samordna statliga insatser i länet.
- Det är Länsstyrelsens uppgift att bidra till att länet utvecklas så att de nationella målen får genomslag med hänsyn tagen till regionala förutsättningar och klart och tydligt uttalat att Länsstyrelsens arbete ska gynna en hållbar utveckling. Detta innebär indirekt arbete till stöd för näringslivet.
- Länsstyrelsen ska föra ut och göra kända de mål etc. för hållbar utveckling som tagits nationellt och internationellt samt verka för att de får ett genomslag.
- Stödgivning för vissa projekt och att ta initiativ till gemensamma projekt med näringslivet.
- Länsstyrelser, regionala organ och kommuner bör vara tydliga med politiska mål och åtaganden som leder till hållbar utveckling.

- Man bör bidra med de styrmedel som står till förfogande (ekonomiska styrmedel, tillämpning av lagstiftning och information). Förutsättningarna kan variera mycket mellan län och kommuner. Länsstyrelsens roll är också att beskriva situationen som regionen befinner sig i för den nationella nivån och föreslå åtgärder som inte kan hanteras på regional och lokal nivå.
- Länsstyrelserna skall vara samordnande och vara den som behärskar helheten och kan se sambanden.

En av Länsstyrelserna hänvisat till Regeringens proposition 2000/01:130, s 232 (16) där det står: ”Länsstyrelserna har det övergripande ansvaret för regionalt mål- och uppföljningsarbete. Arbetet bör utföras i en sektorsövergripande process i dialog med kommuner, näringsliv och andra aktörer. Länsstyrelserna bör utifrån sin övergripande och samordnande roll som regionala miljömyndigheter utveckla samarbetet med övriga regionala myndigheter och andra regionala organ i målarbetet, bland annat för att bättre tillvarata möjligheterna att samordna tillväxt- och sysselsättningsskapande åtgärder med åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålen. Det länsövergripande samarbetet i miljö- och resurshushållningsfrågor bör utvecklas ytterligare. Inriktningen mot en hållbar utveckling bör genomsyra Länsstyrelsernas hela verksamhet och betonas i det fortsatta arbetet med infrastrukturplanering, regionala tillväxtavtal och strukturfondsprogram”.

Detta avsnitt har mest kommit att handla om Länsstyrelsernas ansvar att stödja näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling beroende på att svarsfrekvensen på enkäten från de regionala självstyrelse- och samverkansorganen varit låg. Punkterna ovan gäller dock, i stort sett, även för de regionala självstyrelse- och samverkansorganen.

5 Resultatet av kartläggningen

5.1 Hur arbetar kommunerna idag med hållbar utveckling

5.1.1 Information om de deltagande kommunerna

De tio kommuner som deltagit i projektet finns i Stockholm och Kalmar län. Det är en blandning av kommuner med olika förutsättningar och som har kommit olika långt i sitt arbete för en hållbar utveckling. De har valts för att resultatet av projektet skall vara representativt för alla typer av kommuner.

I tabell 1 finns fakta om de deltagande kommunerna och exempel ges på hur respektive kommun har arbetat gentemot näringslivet.

Tabell 1: De deltagande kommunerna

Kommun	Antal inv.	Antal Anst.	Antal företag och deras inriktning	Exempel på arbete i kommunen
Hultsfred	15 000	1 500	530 företag exkl. jordbruken som är 300 st. Dominerande branscher är jordbruk, verkstads- och träindustrin.	I Hultsfred finns ett näringslivsbolag, Hultsfreds NäringslivsCentrum AB, som arbetar för samverkan mellan kommunen och näringslivet och bland annat driver ett miljonätverk av företag.
Järfälla	61 000	3 000	3000 aktiva företag i olika branscher. Handel står för ungefär 1/3 av arbetstillfällena i kommunen.	Järfälla arbetar aktivt med ett miljödiplomeringsystem som vänder sig till alla typer av branscher och organisationer.
Kalmar	60 000	4 500	3000-4000 företag. Jordbruks- och livsmedelsbranscherna är stora.	Kalmar har hjälpt flera grupper av företag att införa miljöledningssystem eller integrerat ledningssystem.
Mönsterås	13 200	1 000	1 100 företag i kommunen. De största branscherna är jordbruks-, verkstads- och skogsindustri.	I Mönsterås har två miljöinformatörer arbetat med att ta fram en pärm för samordnad internkontroll för miljö- hälsa-säkerhet som har delats ut till företagen i kommunen.
Solna	57 500	2 500	8000 företag varav över 80% är inom tjänstesektorn.	I Solna har man tagit fram häften med checklistor för hur företagen kan påbörja och driva miljöarbetet vidare. Checklistor finns för kök och restaurang, fastighetsägare, Solnabor och företag.
Stockholm	750 000	45 500	35 000 företag exklusive enmansföretag. Det vanligaste är små kontorsbaserade tjänsteföretag men också många stora företag med huvudkontor eller säljkontor i Stockholm.	Stockholms Stad arbetar aktivt med ett miljödiplomeringsystem och har startat ett "Miljöcentrum" för företagen.
Sundbyberg	33 800	1 500	1000 företag varav många är små företag som exempelvis verkstäder, tryckerier mm.	Sundbyberg Stad arbetar aktivt med ett miljödiplomeringsystem.
Täby	60 000	2 600	5000 företag, de flesta småföretag inom tjänste-, handels- eller elektronik/IT-branscherna.	I Täby delas ett miljöpris ut som kan gå både till företag och privatpersoner.
Upplands-Bro	21 100	1 300	400-700 företag varav de flesta är små företag i olika branscher.	Upplands-Bro ger energirådgivning till privatpersoner och en del företag. De samarbetar med andra kommuner och har fått statsbidrag till denna verksamhet.
Värmdö	32 700	2 200	1000 företag de flesta små företag inom olika hantverks- (snickare, elektriker mm), handels- och konsultbranschen.	Värmdö arbetar för att snart kunna börjat ställa krav i samband med upphandling.

I bilaga 1 finns mer fakta om de deltagande kommunerna och i bilaga 2 finns några exempel på projekt som kommuner har drivit eller driver gentemot näringslivet vad gäller hållbar utveckling mer utförligt beskrivna.

5.1.2 Sveriges kommuners arbete med Agenda 21

Agenda 21-dokumentet har givit kommunerna en viktig roll i arbetet för en hållbar utveckling. Kommunerna är fria att lägga upp sitt Agenda 21-arbete efter lokala förutsättningar och önskemål. Därför ser Agenda 21-arbetet olika ut i olika kommuner och de har även kommit olika långt i arbetet.

2002 lät Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat Umeå universitet göra en enkät angående "Agenda 21-läget" i de svenska kommunerna (17). Resultatet har jämförts med tidigare resultat från 1998 (18) och även till viss del Kommunförbundets enkät från 1995 (19). Här är några fakta ur resultatet:

- I slutet av 2001 uppgav 70% av kommunerna (186 st) att de antagit lokala handlingsplaner för Agenda 21. Detta innebär en ökning jämfört med 1998 då 56% av landet kommuner antagit en sådan plan.
- Flera kommuner var tidigt ute med att upprätta lokala Agenda 21-verksamheter, en kommun redan 1992. Majoriteten av handlingsplanerna antogs 1997.
- De "områden" som ingår i flest kommuners Agenda 21-arbete är: Förnyelsebar energi, arbete i skolor/daghem, Biologisk mångfald, nationella miljömålen, Gröna nyckeltal och folkhälsa. Generellt sett har det enligt rapporten skett en viss minskning av aktiviteter på de flesta områden. Särskilt har emellertid de "mjuka" sektorernas andel minskat. Livskvalitet och social välfärd, liksom gräsrotsprojekt i bostadsområden, byar eller motsvarande är bland dem som minskat mest. Ett verksamhetsområde som ökat betydligt sedan 1998 är arbete med ekoeffektivisering och resurshushållning vilket delvis kan bero på att LIP (se kap. 5.1.3) har inneburit en ökad satsning på dessa områden.
- 67 % (174 st) av kommunerna uppgav att de hade särskilda pengar avsatta för Agenda 21-arbetet. Detta är en minskning sedan 1998 då 78 % av kommunerna angav att särskilda pengar avsatts för Agenda 21 arbetet.

I Sverige har man tagit fasta på att Agenda 21-processen ska drivas med ett så kallat underifrånperspektiv. Det har varit viktigt att "låta tusen blommor blomma" och att Agenda 21-arbetet fått formas utifrån det lokala intresset och de lokala förutsättningarna.

5.1.3 Enligt intervjuer och enkät

Under våren 2003 genomfördes intervjuer med totalt 62 personer på de 10 deltagande kommunerna. Eftersom kommunernas organisation varierar har också befattningarna på de intervjuade personerna varierat. De befattningar som främst ansetts som intressanta att intervjua är miljöchefer, miljöhandläggare, kommunekologer, agenda 21/miljösamordnare, exploateringschefer, politiker, inköpare, kommundirektörer, näringslivschefer och andra befattningar som har koppling till näringslivet eller hållbar utveckling. De flesta intervjuerna har genomförts på plats hos den intervjuade och har tagit 1-1½ timme att genomföra. Ett fåtal intervjuer har genomförts via telefon. Av de intervjuade var 74% män och 26% kvinnor. Frågeformuläret som användes vid intervjuerna finns som bilaga 3 och de intervjuade personerna finns listade i bilaga 4.

Intervjuerna har främst syftat till att:

- Fånga upp synpunkter på, erfarenheter av och idéer till insatser vad gäller stöd till näringslivets och deras arbete för en hållbar utveckling.
- Kartlägga vilka projekt inom hållbar utveckling som har genomförts eller är på gång att genomföras. Främst de med inriktning mot näringslivet men också projekt som vänder sig till den egna verksamheten eller allmänheten.

Under hösten 2003 skickades även en enkät ut till landets övriga 280 kommuner. Enkäten ställdes till ”miljöchefen” inom kommunen. Totalt har 104 kommuner besvarat enkäten vilket innebär en svarsfrekvens på 37%. Könsfördelningen bland dem som varit delaktiga i att besvara enkäten var 55% män och 45% kvinnor. Enkäten innehöll liknande frågor som ställts under intervjuerna och svaren bekräftar mycket av det som framkom under intervjuerna med representanter från de tio kommunerna. Enkäten som skickats till övriga kommuner finns som bilaga 5 till denna rapport. Kommunerna som besvarat enkäten finns redovisade i bilaga 6.

Resultatet av intervjuerna och enkäten visar att tyngdpunkten i kommunernas hittills genomförda arbete för en hållbar utveckling har legat på kommunens egna verksamheter och den ekologiska delen av hållbar utveckling. Det finns dock exempel på projekt som varit inriktade mot att stödja det lokala näringslivet i deras arbete för en hållbar utveckling. Exempel på projekt som omfattat kommunens **egna** verksamheter har varit:

- *Olika projekt inom LIP* (står för ”Det lokala investeringsprogrammet för ekologisk hållbarhet”). LIP har inneburit att kommunerna har givits möjlighet att i samverkan med lokala företag och organisationer söka stöd till investeringar som ökar den ekologiska hållbarheten¹. Det kan till exempel gälla att minska energianvändning

¹ Mer information om LIP finns på Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se. 2004-01-13.

- eller att införa fjärrvärme mm. LIP ersätts nu av Klimp-programmet som i första hand är avsett att delfinansiera fysiska investeringar som minskar utsläppen av växthusgaser (koldioxid, metan, lustgas, freoner) och bidrar till energiomställning och besparing av energi.
- *Att införa ledningssystem för kommunens egna verksamheter.* Dessa omfattar oftast miljö och ibland även arbetsmiljö och kvalitet. En del kommuner har valt att inte certifiera sina ledningssystem. En del av de kommuner som arbetar med miljödiplomer mot näringslivet har valt att använda kommunens egna diplomeringsystem istället för den internationella standarden ISO 14001 eller EU:s motsvarighet EMAS. Kommunernas ledningssystem omfattar heller inte alltid kommunens alla verksamheter utan valda delar som kommunen har bedömt har störst behov av ett ledningssystem.
 - *Sociala projekt och projekt för att främja kommuninnevånarnas hälsa* som exempelvis att utöka utbytet mellan skolor och näringslivet, hälsovecka som regelbundet återkommer, hälsofrämjande skola, integrering av utomnordiska invånare mm. En del kommuner har ”folkhälsosamordnare” som arbetar aktivt för att förbättra kommuninnevånarnas hälsa.
 - *60 kommuner ingår i Sveriges Ekokommuner* där kommunerna gemensamt arbetar för att Sveriges alla kommuner ska bli hållbara. Inom föreningen utbyter både politiker och tjänstemän erfarenheter och lär av varandras goda exempel. Genom gemensamma nyckeltal följs att utvecklingen i medlemskommunerna går åt "rätt" håll, dvs mot en hållbar utveckling. Inom Sveriges Ekokommuner har också några av medlemskommunerna börjat arbeta med att ta fram hållbarhetsindikatorer för kommunerna².
 - *Genomfört utbildningar i miljö för de som arbetar inom kommunen och politiker.* Dessa utbildningsinsatser har ofta varit en del av införandet av ett ledningssystem eller som en del i agenda-21 arbetet. Utbildningsinsatser som omfattar hela begreppet hållbar utveckling är ovanliga.
 - *Naturvårdande projekt* som exempelvis sanering av förorenade områden eller att bevara vissa naturområden som naturreservat eller någon annan form av skyddsområde.
 - *Deltar i internationella nätverk och projekt* där man gemensamt över landgränserna arbetar med hållbar utveckling eller stödjer arbetet för hållbar utveckling i ett annat land. Ett sådant exempel är ett projekt där Kalmar kommun deltar där man ska introducera, utveckla och implementera "Agenda 21" för miljöledning i Can Tho i

² Mer information om föreningen finns på Sveriges Ekokommuners hemsida: www.sekom.nu.

Vietnam. Man ska i samband med detta också introducera och utveckla ett integrerat avfallssystem och förbättra vattentillförseln.

- *Skapa en "pool" av arbetslösa* som får sysselsättning och en möjlighet att träffa andra i samma situation. Sysselsättning kan exempelvis vara att städa parker, snöröjning mm.
- *Miljöpris eller miljöstipendium* som delas ut till företag, enskilda vuxna eller skolbarn som gjort något bra för miljön eller hållbar utveckling.
- *Olika arrangemang där man uppmärksammar hållbar utveckling* för allmänheten som exempelvis tävling med frågor som har med hållbar utveckling att göra, bilfri dag, elever som skriver "miljödagbok" mm.
- *Miljöinformatörer* som har gått runt och knackat dörr och informerat allmänheten och företag om miljö.
- *Miljöanpassad upphandling*. Jämfört med andra organisationer som skall följa lagen om offentlig upphandling har många kommuner kommit långt (20) vad gäller att ställa miljökrav i samband med upphandling.
- *Skolor och förskolor miljöcertifieras enligt Håll Sverige Rents projekt Grön flagg*. Grön Flagga är ett projekt för miljöcertifiering av skola och förskola som är den svenska grenen av Eco-Schools, som leds av Foundation for Environmental Education (FEE). I Sverige omfattar miljöcertifieringen personal, barn och ungdomar inom förskola, grundskola och gymnasieskola³.

En del kommuner arbetar aktivt mot näringslivet vad gäller deras arbete för en hållbar utveckling. Några exempel på projekt som vänder sig till näringslivet är:

- *LIP projekten* (se ovan) har ofta skett i samverkan med näringslivet i kommunen.
- *Stöd vid införande av miljöledningssystem*. En del kommuner har satt upp egna kriterier, som motsvarar en form av förenklat miljöledningssystem, som företagen skall klara för att få ett miljödiplom. Kommunerna är då också ofta aktiva i att stödja företagen i deras arbete med att klara kriterierna. Andra kommuner stödjer grupper av företag som gemensamt infört miljöledningssystem eller integrerade ledningssystem i sina verksamheter. I de fall då det har varit en förenklad form av miljöledningssystem har det sedan kunnat utvecklas till att klara kraven i EMAS eller ISO 14001. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.

³ Mer information om Grön Flagga finns på hemsidan: www.hsr.se. 2004-02-19

- *Miljöpris eller någon annan form av uppmärksamhet till företag som gjort ett bra miljöarbete.* Det aktuella företaget får uppmärksamhet för att de gjort något bra och andra företag blir inspirerade att följa det goda exemplet. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.
- *Information/utbildning till näringslivet ex. företagsträffar, frukostmöten, informationsblad, information vid tillsyn mm.* Behovet av information vid exempelvis förändringar i lagar eller annat som gäller hållbar utveckling är stort bland företagen. De har inte alltid de kontakter, den tid och den kompetens som krävs för att hålla sig informerade om vad som händer inom exempelvis miljölagstiftningen och har därför stor hjälp av regelbunden information från kommunerna. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.
- *Faddersystem där nyetablerade företag i kommunen får en fadder från ett etablerat företag.* Nyetablerade företag kan behöva ett stöd för att finna sig tillrätta på den nya orten och har då stor hjälp av ett annat etablerat företag och dess erfarenheter. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.
- *Energirådgivning där företag har fått konkreta råd om hur man kan få ner sin energikonsumtion.* Företagen får via kommunen konkreta förslag på hur de kan minska sin energikonsumtion och därmed spara både miljö och pengar. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.
- *Näringslivsråd* där representanter från kommunen och representanter från näringslivet diskuterar frågor som rör näringslivet. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.
- *”Kommunalt Utvecklingsbolag” som arbetar aktivt gentemot näringslivet.* En del kommuner har startat utvecklingsbolag som arbetar gentemot näringslivet med bland annat frågor som rör hållbar utveckling. De ordnar till exempel intressanta föreläsningar, studiebesök och nätverk där företag gemensamt arbetar med frågor som exempelvis hållbar utveckling. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.
- *Starta och driva nätverk för företagen.* En del kommuner har varit drivande i att starta nätverk för företag där de kan byta erfarenheter och ta del av goda exempel eller gemensamma utbildningar inom hållbar utveckling. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.
- *Miljökrav i samband med upphandling.* En del kommuner ställer konkreta krav på de levererande företagets miljöarbete i samband med upphandling och har på så sätt stimulerat företagen att komma igång med sitt miljöarbete.
- *En företagarlots som hjälper företagen med vart inom kommunen de skall vända sig i olika frågor.* Det kan ofta vara svårt och tidskrävande för företaget att hitta rätt inom kommunen i olika ärenden, bland annat när det gäller frågor som har med hållbar utveckling att göra. Företagen har då stor hjälp av någon som kan hänvisa dem till rätt person. För en mer utförlig beskrivning se bilaga 2.

- *Stötta företag som väljer att anställa yrkesmänniskor med en annan språkbakgrund.* Genom att stötta företag att anställa personer med annan språkbakgrund kan bristen på vissa yrkeskategorier minskas och även socialbidragsberoendet minskas.
- *En ”rådgivningstelefon” dit företagen kan vända sig med de frågor de har angående miljö- och hälsa.* Företagen har möjlighet, under vissa tidsintervall, ringa till någon inom kommunen som arbetar med miljö- och/eller hälsa och ställa frågor. Om frågorna gäller någon annan av kommunens verksamheter blir företaget hänvisat till någon som kan svara på den aktuella frågan.

5.2 Länsstyrelsernas och de regionala organens arbete för en hållbar utveckling

Under projektet har framkommit att ansvarsfördelningen mellan kommun, regionalt självstyrelse- och samverkansorgan och Länsstyrelse när det gäller att stödja näringslivet är oklar. Därför skickades även en enkät till Länsstyrelserna och övriga självstyrelse- och samverkansorgan i Sverige. Syftet med enkäten var att ta reda på hur dessa organisationer idag arbetar för att stödja näringslivet, vilket ansvar de anser att de har och vilka möjligheter de har att stödja näringslivet. Enkäten finns bifogad som bilaga 9 och vilka organisationer som besvarat enkäten framgår av bilaga 10. Hos Länsstyrelserna har enkäten adresserats till kontaktpersonerna för miljömålsarbetet och för övriga till den som arbetar med hållbar utveckling. Svarefrekvensen på enkäten blev 43 % med tonvikt på svar från Länsstyrelserna. Vi har inte närmare undersökt anledningen till att övriga organisationen inte i samma utsträckning svarat på enkäten men som skäl från en av dessa framfördes att deras organisation är liten och inte har den typ av verksamhet som är aktuell för att svara på enkäten.

Några exempel på projekt inom hållbar utveckling som Länsstyrelserna eller de regionala självstyrelse- eller samverkansorganen är drivande eller delaktiga i och som har framhållits i enkätsvaren är:

- Länsstyrelserna arbetar med uppföljning av de regionala miljömålen. Detta arbete finns ofta redovisat på Länsstyrelsernas hemsidor.
- Regeringen har givit i uppdrag åt berörda Länsstyrelser och Självstyrelseorgan att utarbeta förslag till regionala tillväxtprogram (RTP). Programmen skall genomföras under perioden 2004-2007. Syftet är att RTP ska utgöra ett handlingsprogram för tillväxt där stat, kommun och landsting tillsammans med näringslivet enats om att genomföra prioriterade insatser. Ambitionen är att i samordning mellan länets aktörer skapa bättre förutsättningar för tillväxt i regionen.

- Länsstyrelserna, de regionala självstyrelse- och samverkansorganen skall utarbeta ett regionala utvecklingsprogram (RUP). Omfattning och utformning av RUP regleras i en förordning (2003:595) om regionalt utvecklingsarbete. RUPen skall utgå från en analys av de särskilda utvecklingsförutsättningarna i länet eller regionen, behandla möjligheterna till samverkan med andra län och regioner, redovisa mål för programmet samt innehålla en plan för uppföljning och utvärdering av programmet.
- Projekt där Länsstyrelsen samverkar med kommunerna för att effektivisera miljö- och hälsoskyddstillsynen. Ett sådant projekt, kallat ”Miljösamverkan Västra Götaland”, där både Länsstyrelsen, regionala organ och kommuner deltar finns beskrivet på hemsidan www.vgregion.se/miljo/miljosamverkan.
- Projekt kring krishantering för att inom länet få en helhetssyn på samhällets sårbarhet och resurser att klara krissituationen. Ett sådant projekt, kallat ”Krishantering i fred och civilt försvar” drivs av Länsstyrelsen i Kalmar län.
- Projekt kring att minska koldioxidutsläppen genom att effektivisera energianvändningen och byta till miljövänligare energiformer. Länsstyrelsen i Gävleborg är delaktiga i ett antal projekt kring effektivisering av energianvändning.
- Information, seminarier och utbildningar kring jämställdhetens betydelse för regional hållbar utveckling. Bland annat har Länsstyrelsen i Kalmar län arbetet aktivt med detta.
- Projekt där Länsstyrelse, regionalt självstyrelse- eller samverkansorgan tillsammans med andra europeiska regioner utbyter erfarenheter kring arbetet för en hållbar utveckling. Ett exempel på detta är ett projekt kallat ”Forum Skagerak”, där bland andra Länsstyrelsen i Västra Götaland deltar, arbetar för att förbättra miljön i Skagerak. Mer information finns på hemsidan www.forumskagerak.com.

Några exempel på projekt gentemot näringslivet som framkommit i intervjuerna och enkätsvaren är:

- Projekt gentemot näringslivet inom miljödriven affärsutveckling och miljöanpassad produktutveckling. Länsstyrelsen Östergötland är bland annat delaktiga i två sådana projekt.
- Arrangemang som utbildningar, möten och rådslag i olika frågor som bland annat kan gälla hållbar utveckling där representanter från näringslivet deltagit.
- Inom RTP och RUP (se ovan) är näringslivet ofta en samarbetspartner.

- Länsstyrelserna och regionala organ är ibland drivande eller deltagande i olika typer av nätverk för näringslivets arbete för hållbar utveckling. Det kan vara nätverk för en viss bransch, etnisk mångfald, kvinnors företagande mm.
- Kommunförbundet i Jämtlands län är projektägare till ett interregionalt projekt som syftar till införande av miljöledningssystem i företag, kommuner och Landsting.
- Region Halland arbetar med ett projekt kallat ”Näringslivets deltagande i arbetet för en uthållig tillväxt”. Syftet med projektet är att implementera regionala strategi- och programdokumentet i nära dialog med näringslivet. Fokus i projektet är hur företagen kan bidra till att de regionala miljömålen uppnås.
- Region Halland arbetar med ett projekt, kallat ”Mångfald Halland” som syftar till att få till stånd en diskussion kring mångfalden på arbetsplatser utifrån ålder, kön och etnisk bakgrund.
- Region Halland arbetar i ett projekt, kallat Lust H, med visionen att sänka sjukskrivningstalen och skapa bättre hälsa ur ett arbets- och fritidsperspektiv. Detta sker genom deltagande företag/organisationer/nätverk skapar hållbara, gränsöverskridande och nytänkande samverkansformer för erfarenhetsutbyte.
- Regionförbundet i Kalmar län driver ett projekt kallat ”Miljösamverkan Sydost” som är ett samarbetsprojekt mellan miljöförvaltningarna i länets 12 kommuner, Länsstyrelsen och Regionförbundet. Syftet är att effektivisera miljö- och hälso-skyddsarbetet i regionen och ge stöd både till myndighetsutövning och till de mer informativa och förebyggande insatserna som tillsynen också består av.
- Regionförbundet i Kalmar län driver ett projekt kallat ”Hållbarhetsdriven näringslivsutveckling i Kalmar län”. Syftet med detta projekt är att öka kompetensen i regionen hos företag, myndigheter, projektägare med flera om vad hållbar utveckling innebär i förbättrad lönsamhet och bättre konkurrenskraft för den egna verksamheten och för Kalmar län. Inom projektet utvecklas metoder och modeller för hållbarhetssäkring av ärendehandläggning, projektverksamhet med mera.
- Regionförbundet i Kalmar län driver ett projekt kallat ”HUKA – Hållbar utveckling i Kalmar län”. Syftet med detta projekt är att skapa goda förutsättningar för en långsiktig hållbar utveckling i Kalmar län. Projektet går ut på att genom utbildning av processledare och ambassadörer och flera seminarier, workshops och konferenser för enskilda, organisationer, företag, politiker, offentliganställda öka kunskapen om hållbar utveckling i länet.

5.3 Kommunernas, länsstyrelsernas och de regionala organens bild av näringslivets behov

5.3.1 Kommunernas bild av näringslivets behov av stöd

Under intervjuerna med kommunernas representanter och i enkäten till övriga kommuner ställdes frågan vad man ansåg skulle vara den bästa typen av stöd/insatser för näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling. På den frågan är det främst följande, utan någon prioriteringsordning, förslag som återkommer:

- Information och utbildning i frågor som rör hållbar utveckling.
- Att företagen får stöd att införa ett förenklat ledningssystem för företagets arbete för en hållbar utveckling.
- Att kommunen själv föregår som ett gott exempel och anpassar sin egen verksamhet till en hållbar utveckling. Det är viktigt att genom handling visa att kommunen prioriterar dessa frågor för att motivera företagen att också göra det.
- Uppmärksamma företag som har gjort en bra insats i sitt arbete för en hållbar utveckling och använda dessa som goda exempel för andra företag.
- Hjälpa företagen att bilda nätverk där man gemensamt kan arbeta med frågor som rör hållbar utveckling.
- Ställa krav på hållbar utveckling i samband med upphandling och prioritera företag som klarar dessa krav.
- Korta handläggningstider i ärenden som rör näringslivet, som exempelvis tillståndsansökningar och ansökningar om bygglov.
- En funktion som hjälper företagen att hitta rätt person för sitt ärende och att de representanter för kommunen som näringslivet kan behöva nå finns tillgängliga.
- En bra infrastruktur i kommunen är viktigt för företagets möjlighet att vara en attraktiv arbetsgivare.
- En mer positiv tillsyn som också blir en förebyggande dialog mellan kommun och företag.
- Att kommunen tillsammans med näringslivet driver projekt inom hållbar utveckling.

5.3.2 Länsstyrelsernas och de regionala organens bild av näringslivets behov av stöd

Som svar på enkäten till Länsstyrelserna och självstyrelse- och samverkansorganen fick vi följande exempel på vad de anser skulle vara de bästa insatserna för att stödja näringslivets arbete för en hållbar utveckling:

- Information till näringslivet om utvecklingen i regionen.
- En rådgivande verksamhet mot näringslivet som faller inom ramen för myndighetsutövningen.
- Stödja näringslivet med information och utbildning inom hållbar utveckling anpassad till näringslivet.
- Stimulera till införande av miljöledningssystem och bildandet av nätverk för företag där de kan utbyta erfarenheter vad gäller arbetet för en hållbar utveckling.
- Ställa krav i samband med upphandling.
- Förmedla kontakter och erfarenheter till näringslivet.
- Metodutveckling och metodspridning som utgår från helhetstänkande och som inte är allt för sektoriserad. Exempelvis med hjälp av en lättförståelig handledning om hur ett företag kan "hållbarhetsanpassa" sin verksamhet.

I ett av enkätsvaren påpekas att det är viktigt att man lyssnar av vilka behov näringslivet har och vilka möjligheter som finns till samverkan med andra aktörer. Om samordningen och helhetssynen stärks får stödet till näringslivet en ökad kvalitet.

Det framkommer också i enkätsvaren att man anser att hållbar utveckling i många sammanhang "kantraras" till att jämföras med miljö men också att det finns en risk att den bredd som begreppet innebär kan förvirra och tynga ner ett arbete. Tydliga definitioner och enkla arbetsformer är en förutsättning för att begreppet som sådant ska ha framgång. Med fokus på de nya och positiva synergieffekterna mellan ekonomi och jämställdhet, miljö och sociala frågor, osv, kan innovationer stimuleras.

5.4 Näringslivets behov av stöd

Under hösten 2003 har totalt 37 företagsrepresentanter i sju av kommunerna intervjuats varav 4 via telefon. Kommunerna har föreslagit företag som de vet på något sätt arbetar aktivt för en hållbar utveckling. Dessa företag antas ha mest synpunkter på hur kommunerna kan vara ett bra stöd i detta arbete. Detta val bedöms inte ha påverkat resultatet

annat än att det blivit mer omfattande i form av fler idéer om hur kommunerna kan arbeta för att stödja näringslivet. De intervjuade företagen representerar många olika branscher och är en blandning av tillverkande företag och tjänsteföretag.

Dessutom har 10 företag svarat på en enkät som delats ut i samband med företagsträffar i Hultsfred och Järfälla. Enkäten innehöll liknande frågor som de som ställts vid intervjuerna.

Frågeformuläret som användes vid intervjuerna finns som bilaga 7 och en lista över de intervjuade företagsrepresentanterna finns som bilaga 8.

Fördelning av storleken på de intervjuade företagen var enligt följande:

0-19 anställda:	38 %
20-49 anställda:	19 %
50-99 anställda:	9 %
100-249 anställda:	25 %
250< anställda:	9 %

För de företag som ingår i en större koncern har vi här endast räknat med de som är anställda på det aktuella företaget.

De som intervjuats på företagen är främst VD eller den som arbetar med miljöfrågor eller hållbar utveckling inom företaget. Könsfördelningen bland de intervjuade var 71 % män och 27 % kvinnor. Varje intervju har tagit 1-1½ timme att genomföra.

Av de intervjuade företagen har 47 % ett certifierat miljöledningssystem, 40 % någon annan form av miljöledningssystem (miljödiplom från kommuner, FR2000 eller ett eget system som anpassats till den aktuella verksamheten) och de övriga 13 % hade inget miljöledningssystem. Vår bedömning är därmed att de intervjuade företagen ska ses som föregångare och därmed mer proaktiva i sitt agerande inom hållbarhetsområdet.

5.4.1 Företagens önskade stöd från kommunerna

De insatser som företagen, utan indelning i någon prioriteringsordning, främst framhållit som ett bra stöd eller man bedömer skulle kunna vara ett bra stöd eller insats från kommunerna i näringslivets arbete för en hållbar utveckling är:

- Driva nätverk för företagen där de kan utbyta erfarenheter och gemensamt arbeta för en hållbar utveckling.
- Informationsmöten, informationsbrev eller något annat system för att få ut information vid exempelvis lagändringar eller annan viktig information som rör företagens arbete för en hållbar utveckling.

- Fler samarbetsprojekt mellan kommunen och näringslivet kring hållbar utveckling.
- Att kommunen har en mer rådgivande roll i samband med tillsyn.
- Snabb handläggning av tillståndsansökningar och andra ärenden som påverkar näringslivet.
- Att ställa tydliga krav i samband med upphandling vad gäller leverantörers arbete för en hållbar utveckling och gynna de företag som uppfyller dessa krav.
- Förbättra och stödja utbytet mellan näringslivet och skolor/gymnasier/högskolor så att eleverna tidigt får insikt i hur näringslivet fungerar och näringslivet kan ta hjälp av elever i vissa projekt.
- Att kommunen anpassar sin egen verksamhet till en hållbar utveckling och på så vis föregår som gott exempel och därmed visar företagen att arbetet för en hållbar utveckling är viktigt.
- Möjlighet till någon form av miljödiplomerings för mindre företag.
- Uppmärksamma de företag som har lyckats med sitt arbete för en hållbar utveckling med någon form av belöning och använda dessa som goda exempel som inspirera andra företag att följa efter.
- Att kommunens representanter finns tillgängliga för företagen när de har frågor eller något annat de behöver diskutera.
- En god infrastruktur är viktigt för att underlätta företagens verksamhet och locka dit arbetskraft.

Något som ofta påpekats av företagen är att kommunerna måste bli bättre insatta i företagens situation och verksamheter. Detta kan ske genom att kommunens representanter oftare besöker företagen så att de blir mer bekanta med verksamheten och får en mer kontinuerlig kontakt med företagen. Företagen tycker också att kommunerna kan visa ett större intresse för företagen och deras arbete mot hållbar utveckling genom exempelvis ge tydligare respons på inlämnade miljörapporter.

Många av de intervjuade företag tycker att kommunen skall var aktiv i sitt arbete gentemot näringslivet och dess arbete för en hållbar utveckling. De är positiva till olika typer av samarbetsprojekt och stöd vid införande av ledningssystem genom exempelvis någon form av miljödiplomeringsystem. Några enstaka företag tycker att kommunerna skall ge en mer passiv form av stöd som exempelvis att finnas till hands när det finns behov av stöd.

De företag som är delaktiga i någon form av nätverk eller har erfarenhet av hur ett ”Utvecklingsbolag” som drivs i kommunens regi arbetar är mycket positiva till denna typ av samarbete. De ser det som ett bra initiativ av kommunerna som leder till en bättre dialog mellan näringsliv och kommunen och möjlighet till utbyte av erfarenheter med andra företag.

De företag som varit inblandade i någon form av ”Miljödiplomering” eller någon annan form av projekt kring förenklade miljöledningssystem ser mycket positivt på denna typ av stöd från kommunerna. De tycker att det även gör att tillsynen blir bättre då det blir mer av en förebyggande dialog mellan kommunen och företaget.

En del företag anger att kommunen kan bli bättre på att marknadsföra sitt eget arbete för en hållbar utveckling och på det sättet inspirera företagen och visa att hållbar utveckling är viktigt. Många företag är omedvetna om vad kommunen egentligen arbetar med för att nå en hållbar utveckling.

Några företag påpekar att det är svårt att hitta kommunala förordningar vad gäller exempelvis avfallshantering.

Företagen tycker att de måste känna att de får ut något av sitt arbete för en hållbar utveckling. Detta kan ske exempelvis i samband med upphandling då kommunen kan ställa krav och gynna de företag som har ett seriöst arbete för en hållbar utveckling.

Några av de intervjuade företagen anser att kommunen skall undvika att ge sig in på områden som konkurrerar med näringslivet. Kommunen kan snedvrída konkurrensen när till exempel arbetslösa används till arbetsuppgifter som även näringslivet erbjuder och på så vis ökar stressen hos de företag som erbjuder dessa tjänster. Kommunerna har olika målgrupper med sitt arbete för en hållbar utveckling vilket ibland medför motsättningar mellan olika intressen. För de boende i kommunen är det positivt att få in arbetslösa i arbetslivet genom arbetsmarknadsåtgärder.

Av svaren framgår att företag i glesbygd är beroende av att kommunen är attraktiv för boende för att hjälpa företagen att locka arbetskraft till kommunen.

5.4.2 Företagens önskade åtgärder på regional, nationell och internationell nivå

För företagen har det inte alltid varit tydligt vilka åtgärder/stöd som bör vidtas på kommunal nivå eller om det är lämpligare att andra aktörer ger stöd eller vidtar åtgärder. En del av de synpunkter/idéer under som framförts under intervjuerna är lämpligare att åtgärda/stödja på nationell eller kanske till och med internationell nivå. Här följer några sådana synpunkter:

- Enhetliga krav och riktlinjer inom landet eller kanske till och med på internationell nivå vad gäller företagens arbete för en hållbar utveckling. Det gäller frågor som exempelvis krav i samband medgivande av tillstånd eller avfallshantering som kan variera i olika delar av landet. Samordna tolkningarna av lagstiftningen så att kraven blir likvärdiga över hela landet så att inte olika krav leder till att vissa företag gynnas.
- Samordna informations och utbildningsinsatser regionalt eller nationellt. Regionalt kan det till exempel ske genom de regionala självstyrelse- och samverkansorganen eller Länsstyrelsen.
- Företag får möjlighet att avsätta ett obeskattat fribelopp till personalvård.
- Gynna investeringar som leder till en hållbar utveckling.
- Förenkla kraven för de små företagen eller ge dem det stöd de behöver för att lättare kunna uppfylla kraven.

5.5 Kommunernas, Länsstyrelserna och de regionala organens möjlighet att stödja

5.5.1 Kommunernas möjligheter att stödja

Många kommuner anser enligt intervjuer och enkätsvar att de har svårt att avsätta resurser till att stödja näringslivet i dess arbete för en hållbar utveckling. Befolkningsunderlaget minskar och allt mer ansvar läggs över på kommunerna. Det har inte alltid varit lätt för kommunerna att avgöra vilka resurser som de idag avsätter till arbetet med hållbar utveckling eftersom många inom kommunerna till viss del arbetar med frågor som rör hållbar utveckling och det finns projekt som också till viss del omfattar hållbar utveckling.

Uppfattningar skiljer sig åt mellan de deltagande kommunerna om vad de har möjlighet att göra för att stödja näringslivet. En del av deltagarna hävdade att en förutsättning för att kunna stödja är ett externt ekonomiskt stöd medan andra menar att det inom kommunernas verksamhet går att omprioritera för att finansiera ett stöd till näringslivet. Vid en omprioritering anses det dock viktigt med en bred politisk enighet om detta. De deltagande kommunerna är dock överens om att det är svårt att få resurser till några större åtgärder inom den kommunala budgeten. Ett sätt att underlätta för ett stöd är att samverka med andra kommuner.

Ett annat problem som framkommit är att om kommunerna stödjer företag i deras arbete för en hållbar utveckling riskerar det att konkurrera med konsulter som erbjuder liknan-

de tjänster eller gynna de företag som får stöd gentemot konkurrenter i andra kommuner som inte får samma möjlighet.

5.5.2 Länsstyrelserna och de regionala organens möjligheter att stödja

Uppfattningen om vilka möjligheter Länsstyrelserna och självstyrelse- och samverkansorganen har att stödja varierar stort. Nedan redovisas några kommentarer från enkätundersökningen:

- Länsstyrelserna har vissa resurser för miljömålsuppföljningsarbetet, detta är en viktig möjlighet till stöd för näringslivets arbete med en hållbar utveckling.
- Länsstyrelsen har inga möjligheter att stödja näringslivet utöver det som görs i dag genom information (som kan bli bättre) och genom arbete i olika utvecklingsprojekt.
- I grunden inte mer än vad som ryms inom ordinarie myndighetsutövning och de fortlöpande kontakter som Länsstyrelsen har med näringslivet. De regionala utvecklingsmedlen kan endast användas om stödet också leder till ekonomisk tillväxt.
- Länsstyrelsens myndighetsroll innebär i sig ett visst stöd till näringslivet.
- Länsstyrelsen kommer att arbeta inom ramen för det regionala tillväxtprogrammet och utvecklingsprogrammet och fortsätta vara pådrivande för hållbarhetsaspekter.

6 Resultatet av seminarierna

I november 2004 hölls två seminarier, ett i Mönsterås och ett i Stockholm, där resultatet och slutsatserna av kartläggningen diskuterades. Inbjudna till seminariet var de representanter från kommunerna och näringslivet som intervjuats under kartläggningen samt ytterligare personer som också bedömdes som intressanta deltagare i diskussionerna. Totalt deltog 32 personer i seminarierna varav 8 representanter från näringslivet. Några av frågorna som diskuterades var:

- Vad finns för möjligheter att samverka mellan kommunerna och gemensamt stödja näringslivet?
- Hur går vi vidare? Vilka åtgärder anser ni bör vidtas?

6.1 Möjligheter till samverkan

Det som främst diskuterades var gemensamma utbildningar och informationsinsatser som vänder sig till näringslivet. Exempelvis genom en gemensam hemsida med information och länkar till sådant som kan vara intressant för näringslivet vad gäller hållbar utveckling. Gemensamma upphandlingskrav, att flera kommuner delar på en tjänst för rådgivning och expertis inom ett visst område och gemensam tolkning av lagstiftningen är några andra samordningsmöjligheter som diskuterades.

6.2 Hur går vi vidare

För att komma vidare och realisera de idéer som framkommit inom projektet behövs en lösning på hur kommunernas arbete med att stödja näringslivet och den tid näringslivet använder för att arbeta för en hållbar utveckling skall finansieras. Kommunernas resurser till att stödja näringslivet är knappa och de flesta små och medelstora företag har inte tillräckligt med resurser för att aktivt arbeta med för en hållbar utveckling.

För att kommunen skall kunna vara ett bra stöd är det viktigt att klargör kommunens roller som tillsynsmyndighet respektive rådgivare/bollplank.

Det ansågs också som viktigt att det skapas regionala plattformar där kommunerna och näringslivet kan ha en dialog om hur de på bästa sätt kan stödja varandra och samverka kring hållbar utveckling.

Minnesanteckningar från seminarierna finns som bilaga 11.

7 Diskussion

7.1 Förslag till kommunala åtgärder

De intervjuade från kommuner och näringsliv har till mycket stort del lika uppfattning om vad som skulle kunna vara bra eller är bra insatser gentemot näringslivet. Här diskuteras några insatser som kommunerna och näringslivet är överens om skulle ge/har givit goda effekter som stöd för näringslivets arbete för en hållbar utveckling.

För att få bästa möjliga effekt av de föreslagna insatserna nedan krävs samverkan både regionalt och nationellt. Många kommuner anser att de inte har tillräckligt med resurser för att med egna medel genomföra insatser gentemot näringslivet. En lösning på detta och ett sätt att utnyttja de knappa resurserna optimalt är att samverka med andra kommuner eller regionala organ. Samverkan i olika projekt sker redan idag men skulle i

större omfattning kunna omfatta utbildning och informationsinsatser för att stödja små företag att komma igång med sitt arbete för en hållbar utveckling.

Hjälp att bilda och driva nätverk där företagen kan samarbeta i arbetet för en hållbar utveckling

Att bilda och driva nätverk där företag gemensamt kan arbeta för en hållbar utveckling har av de som har erfarenhet av detta också setts som ett bra sätt att stödja näringslivet. Nätverken har till exempel ordna tematräffar, seminarier med gästföreläsare, studiebesök på något företag som är ett bra exempel på hur ett företag kan arbeta för en hållbar utveckling mm. Nätverk innebär att företag kan utbyta erfarenheter med varandra, att företag inspirerar varandra och att företag lättare kan hålla sig uppdaterade om vad som händer inom hållbar utveckling. De leder också ofta till att företag hittar andra samarbetsområden än hållbar utveckling som till exempel att man hittar nya leverantörer som finns på närmare håll än de tidigare vilket ger en miljövinst. Det är också viktigt att de som är ensamma om att driva arbetet för en hållbar utveckling på sitt företag får möjlighet att utbyta erfarenheter med andra i samma situation. Det finns ett antal nationella nätverk inom hållbar utveckling och miljö. För att de små och medelstora företagen skall ha möjlighet att delta krävs dock att nätverken geografiskt finns nära dem eller att det finns olika former av elektroniska nätverk. De har sällan tid och resurser att delta i nationella nätverk.

Stöd till att införa ledningssystem för företags arbete för en hållbar utveckling

Att kommunen stödjer företagen i deras arbete med ledningssystem för en hållbar utveckling har både de deltagande företagen och kommunerna sett som positivt. Det stöd som vissa kommuner idag ger har oftast skett genom att kommunen driver en ”miljödiplomering” eller att kommunen samlar en grupp företag som man stödjer under deras gemensamma arbete med införande av ett ledningssystem på respektive företag. Dessa projekt leder ofta till en bra dialog mellan kommun och företag även när det gäller tillsynen. Problemet kan vara att kommunen riskerar att konkurrera med konsulter som erbjuder hjälp med miljöledningssystem eller integrerade ledningssystem av olika slag. Merparten av företagen är små företag som inte har den kompetens som krävs inom företaget eller pengar att anlita en konsult som stöd. Samtidigt kan dessa projekt också leda till att företag som infört en förenklad form av ledningssystem vill fortsätta sitt arbete till en certifiering eller utveckla en viss del av sitt ledningssystem och då tar hjälp av en konsult.

Information och utbildning till företagen vad gäller hållbar utveckling

Information och utbildning i frågor som rör hållbar utveckling är viktigt inte minst för de små och medelstora företagen. Dessa företag har oftast fullt upp med att hålla igång verksamheten och inte tid att av egen kraft hålla sig uppdaterade om vad som händer på

området. De har oftast inte heller möjlighet att ha någon anställd med kompetens inom hållbar utveckling vilket kan krävas för att till exempel tolka lagstiftning.

Att tillsynen blir en förebyggande dialog mellan kommun och företag

Företagen har hittills ofta sett kommunen som en tillsynsmyndighet som kommer och kontrollerar att man följer aktuell lagstiftning på miljö- och säkerhetsområdet. I en del kommuner har tillsynen också börjat fungera som en förebyggande dialog mellan kommun och företag. Kommunernas miljö- och hälsoskyddsinspektörer har erfarenhet av hur problem kan förebyggas och kan därmed vara en bra tillgång för företagen. Denna typ av samarbete verkar ske i större utsträckning i kommuner där kommunen parallellt med tillsynen också har någon form av ”Miljödiplomeringsystem” där man hjälper företagen med viss vägledning och tips. Den dialog som då skapas mellan kommun och företag påverkar också tillsynen till att bli mer av en dialog. En nackdel kan vara att kommunen, när man får en närmare relation till företagen, kan bli för ”snälla” när det gäller att ställa krav på företagens lagefterlevnad. Det är därför viktigt att kommunen skiljer på tillsyn och rådgivning genom att till exempel olika personer sköter tillsyn respektive rådgivning.

Korta handläggningstider i frågor som rör näringslivet som till exempel tillståndsansökningar, ansökan om bygglov mm

En del av de intervjuade företagen upplever att handläggningstiden för till exempel en tillståndsprövning eller ett bygglov är för lång. Detta påverkar exempelvis företagets möjlighet att vid en ökad efterfrågan öka sin produktion inom rimlig tid. Även om det av olika skäl kanske inte finns möjlighet att ge ett tillstånd till en ökad tillverkning eller ett bygglov så är det bättre att få ett nej så snart som möjligt istället för att företaget skall behöva vänta på besked. Att det tar tid innan företagen kan få ett besked beror troligen på brist på resurser i form av personal hos en del kommuner och andra myndigheter som arbetar med att ge olika typer av tillstånd till företag. En del av de deltagande kommunerna har under intervjuer påpekat att de arbetar för eller har förkortat handläggningstiderna vilket visar att de är medvetna om problemet. Miljöbalkskommittén har också föreslagit betydligt enklare förfarande vid vissa typer av miljöprövningar (21).

Samarbetsprojekt där kommunen och näringslivet tillsammans arbetar för en hållbar utveckling

Att starta olika samarbetsprojekt där kommunen i samarbete med en grupp företag i kommunen arbetar för en hållbar utveckling är något som både kommuner och företag efterlyser. En del av de kommuner som inte ger näringslivet stöd genom att hjälpa företagen med införandet av ett förenklat ledningssystem nämner i sina svar på enkäten att denna typ av stöd är något de skulle vilja satsa på. Många kommuner har krav på sig att spara pengar vilket gör att utrymmet för denna typ av projekt är starkt begränsad.

Ställa tydliga krav i samband med upphandling och sedan gynna de företag som följer kraven

Att ställa krav i samband med upphandlingar är ett sätt för kommunerna att stimulera företagen till att arbeta för en hållbar utveckling. På det sättet kan kommunerna hjälpa till att skapa efterfrågan på hållbara produkter och företag som har anpassat sina verksamheter. Ett problem har varit att man inom EU i vissa fall har sett denna typ av krav som ett handelshinder och kommunerna hittills har varit försiktiga med att ställa krav för att undvika risken att bli åtalade. Nu verkar EU börja ena sig om hur kraven kan ställas i samband med upphandling. Kommunerna får då tydligare riktlinjer för hur de kan ställa krav (22). Det är viktigt att kommunerna följer upp att de företag som får ordern verkligen följer de krav man ställt vid upphandling och att information om nya krav och regelverk når ut i god tid innan de börjar gälla.

Uppmärksamma de företag som gjort en bra insats i sitt arbete för en hållbar utveckling.

Att ge de företag som gjort en bra insats i sitt arbete för en hållbar utveckling uppmärksamhet genom någon form av pris är ett bra sätt både att uppmuntra företag som gör ett bra arbete och även inspirera andra företag att följa det goda exemplet. Det är viktigt att även uppmärksamma mindre insatser som till exempel ”Månadens miljötips” eller ”Månadens arbetsmiljötips” som exempel på hur något företag har gjort för att minska sin miljöpåverkan eller förbättrat företagets arbetsmiljö.

Att kommunen anpassar sin egen verksamhet till en hållbar utveckling och föregår som ett gott exempel

Kommunerna måste själva föregå som ett gott exempel genom att anpassa den egna verksamheten och på det sättet visa att hållbar utveckling är viktigt. Det blir inte trovärdigt om kommunerna går ut och kräver att företagen skall arbeta för en hållbar utveckling om kommunerna själva inte gör det i sin egen verksamhet.

Att kommunens representanter finns lätt tillgängliga för näringslivet

En del av de intervjuade företagen har upplevt att det är svårt att nå rätt person inom kommunen. I vissa fall kan det till och med vara svårt att få tag i blanketter företagen behöver. Det borde finnas en klar och tydlig hänvisning på till exempel hemsidan vart man kan vända sig och där borde också de flesta blanketter som en företagare kan behöva finnas lätt tillgängliga. En företagarlots kan vara en del av lösningen på detta problem.

En god infrastruktur är viktigt för att underlätta företagens verksamheter och locka dit arbetskraft

För många företag är infrastrukturen i kommunen viktig. Företagen kanske har mycket transporter som kräver bra vägar, måste vara säker på att ha tillgång till energi för att kunna driva produktionen, anställda som inte har bil skall smidigt kunna ta sig till och från arbetet o.s.v. Bra skolor, träningsmöjligheter och andra fritidsaktiviteter, möjlighet till arbete för övriga i familjen är viktigt för att locka dit arbetskraft.

7.2 Företagens förslag till regionala eller nationella åtgärder

Företagen påpekar ytterligare några saker som de tycker kan förbättras på nationell nivå.

Samordna informations och utbildningsinsatser regionalt eller nationellt genom exempelvis branschorgan

Att ett antal kommuner går ihop och genomför gemensamma utbildnings- och informationsinsatser för företagen inom hållbar utveckling är något som många kommuner ser som en möjlighet. En samordning skulle spara kommunernas resurser och göra att kommunerna tillsammans kan genomföra utbildningsinsatser för vissa branscher.

Samordning av tolkningen av lagstiftningen så att kraven på företagens arbete för en hållbar utveckling blir likvärdiga i hela landet

Ett problem för företagen har varit att gällande lagar tolkas olika i olika kommuner vilket har medfört att kraven på samma typ av företag kan skilja mellan kommuner. Detta får till följd att en del företag behöver göra dyrare investeringar än sina konkurrenter för att klara kommunens krav vilket motverkar konkurrens på lika villkor. En fördel för de företag som måste uppfylla de högre kraven är att kraven på sikt kan ge dem en fördel eftersom de får ett försprång i att anpassa sin verksamhet till hållbar utveckling vilket på sikt kan bli en konkurrensfördel. En nackdel kan vara att företag som måste leva upp till hårdare och dyrbarare krav tappar kunder då deras produkter/tjänster blir dyrare. Flera företag anser att det är viktigt att kommunerna kan enas om en gemensam tolkning av lagstiftningen så att man undviker att företag med ett mer ambitiöst arbete för en hållbar utveckling missgynnas.

Göra så att det lönar sig bättre med investeringar som leder till en hållbar utveckling

Företagen anser att det är viktigt för deras arbete för en hållbar utveckling att det blir mer lönsamt att göra investeringar som gynnar en hållbar utveckling genom någon form av stöd till sådana investeringar eller möjlighet till skattelättnad av något slag.

Möjlighet att avsätta en viss summa obeskattade pengar till personalvård

Att kunna avsätta en viss summa obeskattade pengar per anställd att använda till personalvård skulle underlätta för företagen att arbeta förebyggande genom att skapa ett hållbart arbetsliv. Dessa pengar skulle kunna satsas på att ordna sociala evenemang för personalen, att fritt använda för fysisk träning av olika slag, regelbundna läkarundersökningar mm. På detta sätt skulle man kunna minska antalet sjukskrivna och därmed minska statens utgifter för rehabilitering.

Kostnadslättnader för företag som har ett fungerande ledningssystem för frågor som gäller hållbar utveckling

Att ge kostnadslättnader för företag som har ett fungerande ledningssystem för frågor som gäller hållbar utveckling genom exempelvis en lägre miljöskyddsavgift eller en lägre skatt för dessa företag skulle göra det mer lönsamt för företagen att verkligen satsa på arbetet för en hållbar utveckling.

Förenkla kraven för de små företagen eller ge dem de stöd de behöver för att lättare kunna uppfylla kraven

För många små företag kan de krav som ställs på dem från myndigheterna vara krångliga och väldigt tidskrävande att sätta sig in i. Är det rimligt att ställa samma krav på ett litet företag som på de stora som har betydligt mer resurser och kompetens till att sätta sig in i regelverket? Behov finns därför av att förenkla för de små företagen att efterleva lagen. Ett sätt kan vara att ge dem det stöd de behöver för att lättare kunna uppfylla kraven.

8 Slutsatser

Förslagen till stöd som kommer från de intervjuade representanterna i kommunerna, Länsstyrelserna och självstyrelse- och samverkansorganen är mycket lika de förslag som kommer från de intervjuade representanterna från näringslivet. Detta kan tolkas som att kommunerna och övriga myndigheter har en, med näringslivet, samstämmig bild av vilken typ av stöd som näringslivet behöver. Dock framförs ofta argumentet att det fattas resurser för att genomföra dessa åtgärder.

De insatser som kommunerna hittills gjort gentemot näringslivet inom hållbar utveckling finns främst inom den ekologiska delen av hållbar utveckling. Detta beror troligen på att begreppet hållbar utveckling hittills av många tolkats som ett miljörelaterat begrepp samt att kommunerna under de senaste åren har satsats på att arbeta med Agenda 21. Inom detta arbete har vissa av åtgärderna riktat sig mot det lokala näringslivet.

En viktig slutsats som kan dras av detta arbete är att det är oklart vilket ansvar kommunen har för att stödja det lokala näringslivet i deras arbete för en hållbar utveckling. De deltagande kommunerna ansåg det viktigt att varje kommun identifierar vad hållbar utveckling egentligen betyder och omfattar för kommunens verksamhet. Det ansågs även viktigt att klargör ansvarsgränser mellan kommun, Länsstyrelse, och självstyrelse- och samverkansorgan. Kommunerna ansåg att det kan behövas någon form av hjälp eller ”verktyg” för att förenkla detta arbete. Det ansågs också viktigt att kommuner har en samstämmig bild av vad hållbar utveckling innebär eftersom det då blir lättare att samarbeta och göra gemensamma insatser gentemot exempelvis näringslivet

De politiska mandatperioderna är, ansåg en del av deltagarna, ett problem för en del kommuner i deras möjlighet att ”planera hållbart”. På den långsiktiga nivån har oftast partierna en gemensam syn vad gäller hållbar utveckling men på den operativa nivån rivs ofta beslut upp i samband med maktskifte vilket gör det svårt för kommunerna att planera ett långsiktigt arbete. En starkare samverkan över partigränserna ansåg många var en förutsättning för en tydligare satsning på hållbar utveckling.

Det finns flera olika typer av stöd och hjälp som både kommunerna och näringslivet pekar på som bra typer av stöd. Dessa kan grupperas i följande kategorier:

– **Information och ökad kunskap;**

Små- och medelstora företag har ofta svårt att hålla sig uppdaterade vad beträffar lagkrav, kunskaper om hållbar utveckling. Enligt Miljöbalken finns krav på att tillsynsmyndigheten genom rådgivning, information och liknande verksamhet ska skapa förutsättningar för att balkens ändamål ska kunna tillgodoses. Detta krav får nog anses inte vara uppfyllt på ett tillfredsställande sätt idag.

– **Nätverk och erfarenhetsutbyte;**

Många små- och medelstora företag saknar idag forumet för att diskutera frågor kring hållbar utveckling. En tydlig önskan från många intervjuade företag är att kommunen skulle kunna ansvara för att driva sådana nätverk för kunskapsuppbyggnad och erfarenhetsutbyte.

– **Effektiv tillsyn och handläggning;**

Verka för att tillsynen blir effektiv och att handläggningstiderna inte medför flerårig väntan för företag som vill expandera. Detta är en fråga som diskuteras i många olika sammanhang.

– **Premiera föregångare;**

Detta omfattar både att uppmärksamma företag som genomfört bra insatser för en hållbar utveckling men även att vid upphandling premiera företag med ett proaktivt hållbarhetsarbete.

– **Samverkansprojekt och rådgivning;**

Kommunen kan initiera samverkansprojekt med lokala företag där man tillsammans arbetar för en hållbar utveckling. En uppskattad form för detta är rådgivning i form av konkret hjälp, exempelvis genom att stödja företagen i deras miljöledningsarbete.

För att vidta åtgärder kopplat till områdena ovan krävs resurser i form av tid och pengar. Ett återkommande problem som omnämns i merparten av de genomförda intervjuerna med kommuner är att det fattas resurser. Ett sätt att optimalt utnyttja de knappa kommunala resurserna till att stödja näringslivet att arbeta för en hållbar utveckling är att kommuner samarbetar i gemensamma projekt för att stödja näringslivet.

Slutsatsen av detta arbete är att kunskapen om näringslivets behov av stöd och hjälp är god. Vårt förslag är därför att följande åtgärder vidtas:

1. Klargör kommunens ansvar för att verka för en hållbar utveckling och specifikt för att stödja det lokala näringslivet arbete för en hållbar utveckling. Detta görs lämpligen tillsammans mellan ett flertal kommuner och i samverkan med Kommunförbundet.
2. Analysera lyckade insatser kopplat till de fem punkterna ovan i syfte att finna kunskap om vad det är som gör att insatsen blivit lyckad och om detta kan ”kopieras” av andra kommuner och undersöka möjligheterna till riktade ekonomiska styrmedel.
3. Tillsätt arbetsgrupper med deltagande från landets kommuner där ovanstående punkter diskuteras i syfte att hitta samverkanslösningar (inom vissa områden pågår redan diskussioner).

Vår slutsats är att landet kommuner har en viktig roll att spela gentemot näringslivet i deras arbete för en hållbar utveckling. Idag genomförs dock endast sporadiska insatser och då oftast i projektform. En tydlig strategi för vilket stöd som landets kommuner ska bistå med och hur detta stöd ska kunna säkerställas över tiden är viktig att ta fram. Det finns givetvis variationer i vilket stöd som behövs i olika delar av landet beroende på bl.a. kommunens storlek samt vilken typ av företag som är vanligast i kommunen. Vår slutsats är dock att näringslivet behov är mycket likartade inom de kommuner som medverkat i detta projekt. Det betyder att basen i det stöd som landets kommuner bör ge kan vara detsamma.

Sveriges strategi för hållbar utveckling säger bl.a. att ”Sverige skall gå i spetsen för omställningen till hållbart samhälle”. Om detta mål ska kunna uppfyllas krävs bl.a. ett aktivt och framåtsträvande arbete av landets kommuner i samverkan. Att stödja små- och medelstora företag är en av flera viktiga delar i detta arbete.

Referenser

1. Hemsida med miljöcertifierade företag: www.environcert.com, 2003-01-14
2. Världskommissionen för Miljö och Utveckling – Brundtlandkommissionen: Svensk översättning av ”Vår gemensamma framtid”, 1989
3. FN:s Riodeklaration, 1992:
www.unep.org/Documents/?DocumentID=78&ArticleID=1163, 2004-05-12
4. EU:s Amsterdamfördrag: <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/sv/lvb/a15000.htm>, 2004-05-12
5. Regeringens skrivelse 2002/03:29: ”Johannesburg, FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling”.
6. Regeringens budgetproposition 2004, sidan 41.
7. Regeringens skrivelse 2001/02:172: ”Nationell strategi för hållbar utveckling”.
8. World Business Council for Sustainable Development: www.wbcsd.ch, 2004-05-12
9. Svenskt Näringsliv: www.svensktnaringsliv.se, 2004-01-12
10. Kommunallag (1991:900), 2 kap. § 1
11. Svenska kommunförbundet: www.svekom.se/adr/komsjalvstyrelse/text4.htm, 2004-04-15
12. Kommittédirektiv 2003:10: ”Översyn av strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen”.
13. Regeringens Proposition 1997/98:45: Miljöbalk.
14. Agenda 21 dokumentet: www.mls.miljo.gu.se/agenda21/innehall.htm, 2004-05-12
15. Finansdepartementet: Regleringsbrevet för budgetåret 2003 avseende länsstyrelserna mm.
16. Regeringens proposition 2000/01:130, s 232. Svenska miljömål - delmål och åtgärdsstrategier.

17. Umeå universitet /Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat (2002): ”Inför Johannesburg: Svenska kommuners arbete med Agenda 21 – en jämförelse över tiden”.
18. Brundin och Eckerberg (1999): Svenska kommuners arbete med Agenda 21, Enkätundersökning.
19. Svenska Kommunförbundet (1996): Redovisning av enkätundersökningen 1995.
20. Naturvårdsverket: Miljöanpassning vid offentlig upphandling – en enkätstudie. Outgiven rapport.
21. SOU 2004:38: Alternativ för miljöbalkens prövningsorganisation, sidan 106-108.
22. Nämnden för offentlig upphandling: NOU nyhetsbrev december 2003. www.nou.se, 2004-01-13

Bilaga 1

Fakta om de deltagande kommunerna

Hultsfreds kommun

Hultsfred har ca 15 000 invånare och 1500 personer som arbetar inom kommunens verksamheter. Inom kommunen finns ca. 530 aktiva företag exklusive jordbruksföretagen som totalt är ca. 300. Förutom jordbruken är verkstads- och träindustrin stora i Hultsfred.

Hultsfred har ingen som övergripande arbetar med Agenda 21 frågor utan detta arbete ligger nu på förvaltningarna som regelbundet skall rapportera hur de arbetar med detta. Kommunen har börjat planera att införa en ledningssystem som är anpassat till den egna verksamheten. Det finns sedan tidigare ett ledningssystem för systematiskt arbetsmiljöarbete.

De som inom kommunen mest arbetar med hållbar utveckling är miljö och byggnadskontoret som genom information, planering och tillsyn ser till att synsättet sprids till allmänhet, politiker och företagare.

I Hultsfreds kommun finns Hultsfreds NäringslivsCentrum AB (HNC) som är ett aktivt näringslivsbolag som arbetar för samverkan mellan kommunen och näringslivet. HNC har ett 50-tal delägare och intressenter och representanterna i styrelsen kommer från både näringslivet och kommunen. HNC skall driva verksamhet och medverka i projekt inom företagsutveckling och nyföretagande, utbildning och kompetensförsörjning samt omvärldsbevakning och marknadsföring. Ett intressant projekt HNC driver är ett miljö nätverk för ca. 20 företag.

Mer information om Hultsfreds kommun finns på hemsidan: www.hultsfred.se

Järfälla kommun

Järfälla har ca. 61 000 invånare och det är ca. 3000 personer som arbetar inom kommunen. Det finns ca. 3000 aktiva företag i Järfälla varav den övervägande delen är små företag med 10-40 anställda. 250 av företagen har någon form av miljöfarlig verksamhet. Handel är den bransch som växer och nu har ungefär 1/3 av arbetstillfällena i kommunen.

Järfälla kommun arbetar aktivt med ett diplomeringsystem där företag kan få ett diplom på Brons-, Silver eller Guldnivå beroende på vilka kriterier företaget uppfyller. Även inom kommunens egna verksamheter införs det egna miljödiplomeringsystemet. Målet är att minst 10 enheter inom kommunen varje år skall ha påbörjat arbetet med att få ett miljödiplom. Idag har ca. 60 företag och kommunala verksamheter ett diplom på någon av de tre nivåerna. Läs mer om diplomeringsystemet i bilaga 2.

I Järfälla har Agenda 21 arbetet lagts ut på förvaltningarna. De som mest arbetar med hållbar utveckling inom kommunen är 10-11 personer som arbetar med tillsyn varav 5

med miljötillsyn och miljödiplomering samt 3 personer som arbetar med enbart miljödiplomeringen. Det finns andra inom kommunen som till viss del arbetar med frågor som har med hållbar utveckling att göra.

Mer information om Järfälla kommun finns på hemsidan: www.jarfalla.se.

Kalmar kommun

Kalmar kommun har ca. 60 000 invånare och inom kommunens verksamheter arbetar 4500 personer. Inom kommunen finns 3000-4000 aktiva företag vilka främst är små och medelstora företag. Jordbruks- och livsmedelsbranscherna är viktiga för regionen och andelen tjänsteföretag ökar.

Kalmar kommun satsar idag mycket på hållbar utveckling och det har blivit lite av ett flaggskepp för kommunen som ofta är ute och berättar om sitt arbete för en hållbar utveckling.

I Kalmar har man infört ett integrerat miljö- och kvalitetssystem på en del förvaltningar och det kommer på sikt att införas på alla förvaltningar.

De som idag arbetar med hållbar utveckling inom kommunen är:

- En Agenda 21-samordnare
- En miljöcontroller
- 15 personer som arbetar med tillsyn varav 7 med miljötillsyn
- I stort sett en miljösamordnare på varje förvaltning (med varierande tid till förfogande till miljöfrågorna)
- 3-4 av totalt 10 som arbetar med utvecklingsfrågor på kommunledningskontorets utvecklingsenhet arbetar med miljöfrågor. Flera andra på enheten jobbar med andra hållbarhetsperspektiv (jämförddhet, integration, folkhälsa, barn- och ungdomsperspektivet).

Förutom dessa är det många inom kommunen som till viss del arbetar med frågor som rör hållbar utveckling.

Inom Kalmar kommun finns en företagarlots som hjälper företagen till rätt person för det ärende man har och en näringslivschef som arbetar aktivt mot företagen.

Mer information om Kalmar kommun finns på hemsidan: www.kalmar.se.

Mönsterås kommun

I Mönsterås finns ca. 13 200 invånare och inom kommunens verksamheter finns ca. 1000 anställda. Det finns ungefär 1100 företag i kommunen varav 100 är tillverkande. De största branscherna är verkstadsindustrin, skogsindustrin och lantbruk.

Det finns en Agenda 21 ansvarig men det mesta av arbetet har lagts över på förvaltningarna. Inom miljökontoret är de totalt 6 personer inklusive en

folkhälsosamordnare. Det finns också andra som till viss del arbetar med frågor som rör hållbar utveckling.

Några av förvaltningarna har börjat arbeta med att införa ett integrerat ledningssystem som skall innefatta miljö, arbetsmiljö och kvalitet. Detta arbete skall vara klart under 2004. Övriga förvaltningar skall sedan också börja arbeta efter detta ledningssystem.

Det finns ett kommunalt bolag som heter Mönsterås Utvecklings AB som skall verka för att kommunen stärker sin profil som en attraktiv kommun för livskraftiga företag inom alla branscher. Mer information om Mönsterås Utvecklings AB finns i bilaga 2.

Mer information om Mönsterås kommun finns på hemsidan: www.monsteras.se.

Solna Stad

Solna Stad har ca. 57 500 invånare och inom kommunens verksamheter arbetar omkring 2500 personer. Det finns ca. 8000 företag inom Solna Stad. Det är en blandning av små och stora företag varav över 80% är tjänsteföretag. En del stora företag har sina huvudkontor i Solna och det finns också en del myndigheter som har sina kontor här.

De som inom staden arbetar mest med hållbar utveckling är:

- En Agenda 21 samordnare
- En miljösamordnare
- Ett miljöombud på varje förvaltning och varje skola.
- En kommunekolog
- 3 hälsoskyddsinspektörer och 4 miljöskyddsinspektörer.

Det finns också andra inom staden som till viss del arbetar med frågor kring hållbar utveckling.

Solna stad har infört miljöledningssystem på vissa verksamheter de har dock ännu inte arbetat för att dessa skall vara certifierade. I stadens miljöplanen står det att ”Lämpliga verksamheter skall uppmuntras att uppnå en miljöcertifiering”.

Inom kommunen finns en medarbetare som ägnar 30% av sin tid till att vara näringslivschef.

Mer information om Solna stad finns på hemsidan: www.solna.se.

Stockholms Stad

I Stockholms Stad finns ca. 750 000 invånare och inom stadens verksamheter arbetar 45 500 personer. I staden finns ca. 35 000 företag exklusive enmansföretag. Det är vanligt med små kontorsbaserade tjänsteföretag men det finns också ett antal stora företag som har huvudkontor och/eller säljkontor i Stockholm.

De som i huvudsak arbetar med hållbar utveckling inom Stockholms stad är:

- Miljösamordnare finns på 2/3 av stadsdelsförvaltningarna och det arbetas nu för att tillsätta en miljösamordnare på alla stadsdelsförvaltningar.
- Varje fackförvaltning har en eller flera miljösamordnare. Ett exempel är Gatu- och fastighetskontoret som har en miljögrupp som består av miljösamordnare från varje enhet inom förvaltningen.
- 30-40 personer arbetar med tillsyn inom vardera området hälsa, miljö, plan och livsmedel.
- Inom stadsledningskontoret finns miljöcentrum för företag där ca. 5 personer bland annat arbetar med att på olika sätt stödja stadens företag i deras miljöarbete.

Förutom dessa är det många inom staden som till viss del arbetar med frågor som rör hållbar utveckling.

Inom stadsledningskontoret finns en enhet, miljöcentrum för företag, som bland annat arbetar aktivt med ett miljödiplomeringsystem där företag som uppfyller vissa krav får ett miljödiplom. Mer information om Stockholm Stads miljödiplomeringsystem och miljöcentrum för företag finns i bilaga 2.

Stockholm stad har ett system för integrerad ledning och styrning skall bland annat sammanfatta och förena redan befintliga strategier – strategi för kvalitetsutveckling med miljöledningssystemet, budgetordning och upphandlingspolicy.

Mer information om Stockholms stad finns på hemsidan: www.stockholm.se.

Sundbybergs Stad

Det finns ca. 33 800 invånare i Sundbyberg och det är totalt ca. 1500 personer som arbetar inom kommunens verksamheter. Det finns omkring 1000 aktiva företag i staden varav många är små såsom verkstäder, tryckerier, IT-företag mm.

Det finns en Agenda 21 samordnare i Sundbyberg som arbetar aktivt gentemot företagen med miljödiplomerings, evenemang av olika slag, företagsträffar mm.

De inom kommunen som främst arbetar med hållbar utveckling är:

- En agenda 21 samordnaren,
- en miljöplanerare som arbetar med stadens miljöledningssystem
- 5 personer som arbetar med miljö- och hälsoskydd
- En miljöchef.

De finns även andra som till viss del arbetar med frågor som rör hållbar utveckling.

Miljöledningssystem håller på att införas vid alla förvaltningar inom staden. Denna process bedöms vara genomförd inom de närmaste åren. Det finns en näringslivschef inom staden som arbetar aktivt mot näringslivet.

Mer information om Sundbybergs Stad finns på hemsidan: www.sundbyberg.se

Täby kommun

Täby kommun har idag ca. 60 000 invånare och det finns ca 2600 personer som arbetar inom kommunens verksamheter. I kommunen finns ca. 5000 aktiva företag varav de flesta är små. Dominerande branscher är tjänst, handel och elektronik/IT.

Det har tidigare funnits ett Agenda-21 sekretariat med två anställda inom kommunen. Agenda 21 arbetet har nu lagts ut på förvaltningarna att driva vidare inom den egna verksamheter.

Täby kommun köper in mycket av de kommunala tjänsterna från företag och har därför inte så mycket egen miljöpåverkan. Man har dels beroende på detta men också beroende på att det inte funnits resurser inte infört något ledningssystem i den egna verksamheten.

I myndighetsenheten inom tekniska kontoret arbetar 10 personer med tillsyn. Arbetet är organiserat i tre grupper, miljöfarlig verksamhet, hälsoskydd och livsmedel med varsin samordnare. I plan- och exploateringsenhetens arbete ingår också frågor som rör hållbar utveckling. Det finns även andra inom kommunen som till viss del arbetar med hållbar utveckling.

Det finns inom kommunen en näringslivskonsult som arbetar som en lots och hjälper företagen till rätt person för sitt ärende.

Mer information om Täby kommun finns på hemsidan: www.taby.se.

Upplands-Bro kommun

Upplands-Bro kommun har ca. 21 100 invånare och 1300 personer anställda inom kommunens verksamheter.

Det finns cirka 400 aktiva företag i Upplands-Bro. Av dessa är några enstaka stora och övriga relativt små företag i olika branscher.

Kommunen är sammankallande i ett näringslivsråd där representanter från kommunen och näringslivet diskuterar frågor som rör näringslivet.

I Upplands-Bro skall arbetet med en hållbar utveckling vara integrerat i all verksamhet. Mer information om Upplands-Bro kommun finns på hemsidan: www.upplands-bro.se.

Värmdö kommun

Värmdö kommun har ca. 32 700 invånare och har ca. 2 200 personer anställda inom kommunens verksamheter. Värmdö kommun är den kommun där under 90-talet antalet invånare procentuellt sett ökade mest i Sverige. Det finns ca. 1000 företag verksamma inom kommunen varav de flesta är små företag som exempelvis hantverkare (elektriker, snickare mm), handelsföretag, konsulter av olika slag. Antalet företag inom turistbranschen har ökat under de senaste åren.

Agenda 21 arbetet i kommunen har lagts ut på respektive förvaltning för att på så sätt integreras med övriga verksamheter. Varje förvaltning skall utarbeta en plan för Agenda 21 arbetet inom förvaltningen.

Inom kommunen har det diskuterats att införa någon form av miljöledningssystem på kommunens egna förvaltningar men det har ännu inte tagit något beslut om detta.

De som idag främst arbetar med hållbar utveckling inom kommunen är en kommunekolog och miljökontorets 8 handläggare och 1½ assistenter.

Inom Värmdö kommun finns idag ingen speciell person som enbart arbetar mot näringslivet. Ansvaret för kontakten med näringslivet ligger på kommundirektören som regelbundet träffar representanter från näringslivet.

Mer information om Värmdö kommun finns på hemsidan: www.varmdo.se.

Bilaga 2

Exempel på projekt som kommuner har drivit eller driver gentemot näringslivet

Stöd vid införande av miljöledningssystem

En del kommuner har utvecklat en metod för miljödiplomerings av företag. Syftet är att hjälpa mindre företag att komma igång med ett systematiskt miljöarbete genom att införa ett förenklat miljöledningssystem i sin verksamhet. Som ett konkret bevis på att företaget uppfyllt vissa krav får företagen ett miljödiplom. Två exempel på kommuner som infört ett miljödiplomeringsystem är Järfälla och Stockholm.

Järfälla kommuns miljödiplomeringsystem

Järfälla kommun har arbetat med sitt miljödiplomeringsystem i ca. 5 år. Det började då med att kommunen identifierade ett behov bland en del företag i kommunen att kunna visa att de arbetar aktivt med att miljöanpassa sina verksamheter. För att hjälpa företagen tog kommunen fram en pärm med arbetsmaterial som skulle vara så enkelt som möjligt att arbeta med. Arbetsmaterialet utgår från ISO 14001. Miljö- och hälsoskydds nämnden är huvudansvarig för arbetet och garanterar att de företag som tilldelats Miljödiplom har ett långsiktigt och seriöst miljöarbete.

Miljödiplomet är öppet för företag, föreningar, organisationer och förvaltningar i Järfälla kommun. Företag med tillstånd enligt miljöbalken kan dock inte delta i Miljödiplomeringsen. De företag som deltar får stöd och utbildning för att få en bra start på sitt miljöarbete ¹.

Miljödiplomeringsen är uppdelad i tre nivåer: brons, silver och guld. För bronsnivå skall verksamheten uppfylla lagkraven (för yttre miljö, arbetsmiljö, livsmedelshandling, beskattning mm), ha genomfört en miljöutredning, fastställt miljöpolicy, miljöplan och miljömål, utsett miljöansvarig, två personer skall ha genomgått utbildning och samtliga anställda fått information mm. För silver och guld skall verksamheten ha uppnått de fastställda målen för respektive nivå och ha genomfört årliga revisioner. Guldnivån innebär i de flesta fall stora miljöförbättringar jämfört med utgångsläget. Miljödiplomet gäller i ett år och måste sedan förnyas genom att verksamheten visar att de följer den miljöplan som fastställts och ständigt förbättrar sig på miljöområdet. Verksamheten kan då också välja att gå upp till nästa nivå i diplomeringsystemet.

I januari 2004 hade 4 företag diplom på guldnivå, 21 företag på silvernivå och 37 på bronsnivå (om man räknar med kommunens skolor, förskolor och serviceanläggningar). Ytterligare 11 företag är på väg mot brons.

¹ www.jarfalla.se

Mer information om Järfälla Miljödiplomeringsystem och kriterierna för detta kan beställas från Järfälla kommuns Miljö- och Stadsbyggnadskontor.

Stockholms stads miljödiplomeringsystem

Stockholms stads miljödiplomeringsystem, Stockholms stads miljödiplom drivs av Stockholms stads miljöcentrum för företag på Stockholms Stadsledningskontor. Under 2003 arbetade cirka 100 företag aktivt mot diplomeringsystemet varav cirka 30 företag är nytillkomna. Företagen finns i alla branscher med i snitt 12 anställda och de

största upp till ca 80 anställda, men den huvudsakliga målgruppen är företag med upp till 50 anställda. Till hjälp och stöd finns handledningsmaterial med färdiga mallar för miljöutredning och checklistor som komplement till utbildningar och personligt stöd.

Stockholms stads miljödiplom består av tre nivåer som vanligtvis genomförs under en treårsperiod med revision och miljödiplomeringsystemet efter varje nivå. För varje godkänd nivå är miljödiplomet giltigt under ett år och för förnyelse fordras att miljömålen skärps och att de obligatoriska momenten uppfylls.

Nivå 1

- Miljöutredning - kartläggning av de viktigaste miljöaspekterna i verksamheten.
- Miljöpolicy, miljömål och handlingsprogram upprättas
- Genomförande av åtgärderna i miljöplanen.
- Utbildning i miljöledningssystem, grundläggande miljökunskap och miljölagstiftningen är obligatoriska.
- Förenklad revision - bli godkänd vid uppföljning och revision av måluppfyllelsen i miljöpolicy, mål och handlingsprogram

Nivå 2

- Upptaktsutbildning - genomgång av arbetet för denna nivå.
- Miljöpolicy, mål och handlingsprogram - med skärpta mål och nya åtgärder i handlingsprogrammet
- Miljölagkravförteckning - där företaget beskriver hur de uppfyller gällande miljölagstiftning
- Genomförande av åtgärderna i miljöplanen.
- Utbildning - grundläggande miljökunskap och/eller miljölagstiftningen.
- Förenklad revision - bli godkänd vid uppföljning och revision av måluppfyllelsen i miljöpolicy, mål och handlingsprogram.

Nivå 3

- Upptaktsutbildning - genomgång av arbetet för denna nivå.
- Miljöpolicy, mål och handlingsprogram- med skärpta mål och nya åtgärder i handlingsprogrammet samt uppdatering av miljölagkravförteckning.
- Miljöberättelse - som beskriver de miljöeffekter som uppnåtts.
- Utbildning - grundläggande miljökunskap och/eller miljölagstiftningen
- Förenklad revision - bli godkänd vid uppföljning och revision av måluppfyllelsen i miljöpolicy, mål och handlingsprogram

Det planeras för att ta in externa revisorer som granskar företagens dokument från och med nivå två samt externt reviderar företagens miljöarbete efter nivå tre.

Mer information finns på hemsidan www.stockholm.se/miljocentrumforforetag.

Från och med 2004 ska miljödiplomeringsarbetet ha en 50 % kostnadstäckning som tas ut av de företag som deltar.

Några övriga exempel

I Solna har man tagit fram häften med checklistor för miljöarbete för kök och restaurang, fastighetsägare, Solnabor och företag. I dessa finns idéer uppdelat på olika områden på hur man kan påbörja och driva miljöarbetet framåt.

Kalmar kommun har genom att arbeta i ett nätverk tidigare hjälpt 20 små företag till ett ledningssystem som uppfyller kraven i FR2000. Detta projekt har nu övertagits av ett privat företag. Kalmar kommuns Näringslivsenhet arbetar nu med ett liknande projekt där man stödjer införandet av ett integrerat ledningssystem för miljö, arbetsmiljö och kvalitet enligt ISO 14000 och ISO 9000:2000 i kommunens små företag. Företagen jobbar i seminarieform i grupper om fem eller sex företag. Alla hjälps åt och ett antal aktiva företagsnätverk byggs upp. Här står Regionförbundet för halva kostnaden och företagen för den resterande delen.

Miljöpris eller någon annan form av uppmärksamhet till företag som gjort ett bra arbete mot hållbar utveckling

I Umeå delas sedan 3 år tillbaka ett miljöpris ut till ett företag, en organisation, en förvaltning eller en enskild person som har gjort en berömvärd insats för miljö och hållbar utveckling. Vinnaren utses av en jury som består av kommunalrådet, stadsdirektören, miljöchefen och miljö informatören.

Vinnare av priset har hittills varit:

2001: Två vinnare fick dela priset; Torsten Modig, innovatör på miljöteknik-området Per Carstedt, Carstedts Bil AB och initiativtagare till anläggningen Green Zone i Umeå.

2002: ESAM AB som arbetar med kompetensutveckling inom hållbar utveckling.

2003: Inger Molin, lärare och eldsjäl med många miljöprojekt inom skolan.

Umeå kommuns Miljöpris är på 10 000 kr vilket betyder att äran att få priset långt överträffar det monetära värdet. Priset utdelas under Kommunfullmäktiges sista sammanträde för året och pristagaren bjuds på lunch tillsammans med fullmäktigeledamöterna. Mediabevakningen av sammanträdet är som regel god och pristagaren kan därför räkna med att uppmärksammas i media.

Den som vill veta mera om Miljöpriset kan kontakta Rolf Ideskog Umeå kommuns Samhällsbyggnadskontor.

En företagslots som hjälper företagen med vart i kommunen de skall vända sig i olika frågor

I Kalmar kommun har man en företagslots som företagen kan kontakta för att få hjälp att komma vidare med sin fråga inom kommunen. Det rör ofta frågor som stadsplanering, etablering, tillståndsärenden mm.

I en enkätundersökning som genomfördes när företagslotsen funnits i ett år var det 75% av de tillfrågade företag och kommunala förvaltningar som tyckte att företagslotsen helt klart hade varit en tillgång vid behandlingen av det aktuella ärendet⁴.

För mer information kontakta företagslotsen i Kalmar kommun.

⁴ Hela resultatet av enkätundersökningen finns redovisad på hemsidan www.kalmar.se 2004-01-14

Information/utbildning till näringslivet ex. företagsträffar, frukostmöten, informationsblad, information vid tillsyn mm.

Det finns många exempel på hur kommuner på olika sätt har informerat företagen om hållbar Utveckling och miljö.

En del kommuner, däribland Järfälla, har frukostmöten där de informerar företagen om vad som är på gång i kommunen och där hållbar utveckling ibland är en del av programmet. I Järfälla har man sådana möten 2-3 ggr/år. De brukar bjuda in ungefär 80-200 verksamheter beroende på vilket tema som tas upp och får vanligtvis 30-50 deltagare.

I Järfälla skickas 4 ggr/år ut ett informationsbrev som bland annat innehåller information om kommunens miljödiplomeringsystem och nyheter i miljölagarna.

Solna stad har inom Agenda-21 arbetet ett antal företag tagit fram häften där man kort berättar om sitt miljöarbete. Detta för att kunna marknadsföra sin egen verksamhet men också för att kunna visa på goda exempel. Några av företagens broschyrer finansierade och tryckte företagen själva.

I Sundbyberg har man inom Agenda-21 ordnat konferenser kring temat ”Miljöanpassade inköp och upphandlingar” och ”Materialåtervinning eller energiåtervinning det är frågan”. Konferenserna finansierades till största delen med pengar avsatta för agenda-21 arbetet.

En del kommuner har tidigare använt sig av miljöinformatörer som har arbetet med att informera både allmänhet, organisationer och företag i miljöfrågor. I Mönsterås arbetade två miljöinformatörer med att ta fram en pärm för samordnad internkontroll för miljö - hälsa – säkerhet. Denna pärm delades sedan ut till företagen i kommunen.

Faddersystem där nyetablerade företag i kommunen får en fadder från ett etablerat företag

I Hultsfred erbjuder nystartade företagare en fadder i form av erfarna företagsledare. Intresset för denna möjlighet varierar men erfarenheterna är mycket goda.

Energirådgivning där företag har fått konkreta råd om hur man kan minska sin energikonsumtion

23 kommuner (däribland Upplands-Bro, Stockholm, Värmdö och Täby som medverkar i projektet) samarbetar via en hemsida⁵ med att ge både företag, organisationer och

⁵ www.energiinfo.nu

privatpersoner energirådgivning. Målgrupperna erbjuds kostnadsfri och opartisk telefonrådgivning som är anpassad till respektive kommun.

Genom målinriktade kampanjer blir energirådgivningen ett proaktivt instrument. Frågor kring el och uppvärmning ska kompletteras med andra energifrågor. Kommunerna genomför var och en för sig eller tillsammans aktiviteter för att informera och involvera, exempel är energideklarationer, företagsbesök, seminarier och utställningar.

Kommunförbundet Stockholms län (KSL) administrerar och samordnar arbetet. KSL fungerar som regionalt energikontor och sköter utbildning, marknadsföring och insatser mot större företag och fastighetsägare⁶.

Näringslivsråd

I Mönsterås finns ett Näringslivsråd som sedan 1995. Näringslivsrådet är ett samverkansforum mellan den kommunala organisationen och det privata näringslivet. Syftet är att ytterligare förbättra det lokala företagsklimatet.

Rådet består av sex representanter för näringslivet, tre politiker och två kommunala tjänstemän⁷.

Kommunalt utvecklingsbolag som arbetar aktivt mot näringslivet

Mönsterås Utvecklings AB

Mönsterås Utvecklings AB är ett helägt kommunalt bolag. Affärsidén är att medverka till att Mönsterås kommun stärker sin profil som en attraktiv kommun för livskraftiga företag. Ledord är: Företag och kommun i samverkan för tillväxt. Verksamheten omfattar Aktiviteter, Projekt, Marknadsföring, Nätverksbyggande och Fastighetsförvaltning⁷.

Hultfreds NäringslivsCentrum AB

Hultfreds NäringslivsCentrum AB (HNC) är en gemensam plattform för näringslivsutveckling i kommunen. HNC har ett 50-tal delägare och intressenter och representanterna i styrelsen kommer från både näringslivet och kommunen. HNC skall driva verksamhet och medverka i projekt inom företagsutveckling och nyföretagande, utbildning och kompetensförsörjning samt omvärldsbevakning och marknadsföring.

För mer allmän information om näringslivsarbetet i Hultsfred, se www.hultsfred.com.

⁶ Information hämtad från Energirådgivningens faktablad.

⁷ Information hämtad på hemsida www.monsteras.se 2004-01-14

Starta och driva nätverk för företagen

Miljönätverk i Hultsfred

Som en del av verksamheten fungerar HNC som "motor" i olika typer av nätverk. Ett sådant är ett miljönätverk där drygt 20 företag deltar för att anordna utbildningar, studiebesök för att se goda exempel och erfarenhetsutbyte samt att verka för en gemensam resurs i det yttre och inre miljöarbetet. För miljönätverket har det bland annat ordnats utbildningar inom "Egenkontroll i praktiken" och Miljöbalken.

Solna stads företagsringar

I Solna finns det ett antal företagsringar där företag tillsammans med Solna stad arbetar med att göra sitt arbetsområde mer miljövänligt. Företagen har främst samarbetar kring frågor som exempelvis avfallshantering.

Stockholms stads miljöcentrum för företag

Miljöcentrum för företag är Stockholms stads plattform för samarbete med små och medelstora företag kring miljöfrågor.

Miljöcentrum för företag har i uppdrag att:

- Främja miljödriven näringslivsutveckling
- Minska miljöbelastningen från det lokala näringslivet

De arbetar med:

- Miljöledning och miljödiplomering
- Kompetensutveckling & kunskapsförmedling
- Upphandlingsprojekt
- Utvecklings- och pilotprojekt

Målgruppen är små och medelstora företag, men Miljöcentrum för företag samarbetar även med stadens förvaltningar, regionens högskolor och andra nyckelaktörer. I Miljöcentrum för företag knyts stadens miljökompetens ihop med strävan att främja näringslivsutveckling⁸.

⁸ Hämtat från Stockholm Stads hemsida www.stockholm.se

Bilaga 3

Frågeformulär till intervjuer med kommunernas representanter

Frågor till kommunerna

Kommun:

Intervjuad person:

Befattning:

Arbetsuppgifter:

Allmän information om kommunen

1. Hur många invånare har kommunen ?
2. Hur är kommunen organiserad ? Finns speciell miljöförvaltning, utvecklingsenhet eller näringslivsenhet ? Finns en organisationsbeskrivning ?
3. Vilket politiskt styre finns i kommunen ? Hur länge har samma partier styrt kommunen ?
4. Hur många arbetar inom kommunen idag ?
5. Hur många företag finns inom kommunen och vilka branscher tillhör dessa och hur stora är de ? Finns många tillståndspliktiga verksamheter ?
6. Arbetar kommunen aktivt med näringslivsutveckling idag ? Antal anställda näringslivsutvecklare? Näringslivsutvecklarnas viktigaste uppgifter ?

Om arbetet mot hållbar utveckling inom kommunen idag

7. Vilka är de viktigaste miljöfrågan för er kommun anser du personligen ?
8. Har kommunen något miljöprogram antaget ? Vilka är de mest prioriterade frågorna inom miljöprogrammet ?
9. (Alla) Hur anser du att er kommun **idag** satsar miljöfrågor? (Miljöprofilerad kommun, ingen speciell satsning eller ingen direkt uttalad satsning på miljöfrågor).
10. (Alla) Hur anser du att er kommuns satsning på miljöfrågor **borde vara** jämfört med dagens nivå? (starkare satsning, ungefär som idag, minskad satsning)?
11. Hur är kommunledningens och kommunpolitikernas inställning till miljöfrågor ? (prioriterad fråga, mindre prioriterad fråga)

12. Vad innebär begreppet hållbar utveckling för er kommuns verksamhet? (Ekologiska aspekter, sociala aspekter, ekonomiska (tillväxt) aspekter)
13. Hur många arbetar med uppgifter som inryms inom begreppet hållbar utveckling i kommunen ? Vilka är de viktigaste rollerna för detta arbete ?
 - Antal tjänster som arbetar med tillsynsfrågor?
 - Antal tjänster som arbetar med andra typer av miljöprojekt?
14. Vilka resurser har man för arbetet mot hållbar utveckling ? Personer och pengar ? Har man sökt externa medel för sådant arbete ?
15. beslut taget på att kommunens förvaltningar och bolag ska införa någon form av miljöledningssystem? Om ja, vad är beslutat?
16. Är någon del av kommunen eller något kommunalt bolag miljöcertifierat eller motsvarande? Om ja, vilka delar ? Om nej, varför inte ?
17. Genomförs något Agenda 21 arbete inom kommunen ? Om ja, beskriv arbetet ? Om nej, varför inte ?
18. Vilka är de viktigaste resultaten som kommunens Agenda 21 arbete medfört ?
19. Vad gör kommunen idag, internt, för att arbeta mot hållbar utveckling ? Om ja, beskriv arbetet ? Om nej, varför inte ?
20. Vilka pågående projekt bedriver kommunen i syfte att bidra till en hållbar utveckling ? (*intressant främst med projekt med näringslivsinriktning*)
21. Vilka planer finns för framtida projekt vad gäller kommunens interna arbete mot hållbar utveckling ? Om ja, beskriv de planerade projekten ? Om nej, varför inte ?
22. Vad kan förbättras, internt och externt, vad gäller kommunens eget miljöarbete och arbete mot hållbar utveckling ?

Om arbetet med hållbar utveckling mot näringslivet i kommunen

23. Finns något/några nätverk av företag som samarbetar i olika frågor ? Hur är kommunens roll i dessa nätverk ? (drivande, enbart medverkande, ej aktivt medverkande)

24. (Alla) Vilket ansvar anser du att kommunen har för att stödja företagen i deras arbete mot hållbar utveckling ? Har kommunen något ”extra” ansvar för små och medelstora företag ?
25. (Alla) Vad har kommunen hittills gjort för att stödja och stimulera näringslivet i deras arbete mot hållbar utveckling ? Beskriv eventuella projekt ? Har man ansökt om medel för något sådant projekt ? (erfarenheter från projekt)
26. (Alla) Finns några planer på hur man i framtiden skall stödja och stimulera näringslivet i deras miljöarbete ? Om ja, beskriv planerade projekt ? Om nej, varför inte ?
27. (Alla) Vad kan förbättras, både internt och externt, vad gäller kommunens roll att stödja och stimulera näringslivet i deras arbete mot hållbar utveckling ?
28. (Alla) Vilka insatser anser du kommunen främst borde göra för att på bästa sätt stödja det lokala näringslivets arbete mot en hållbar utveckling om hänsyn inte behöver tas till vilka resurser som idag kommunen har tillgängliga ?

Företagens förväntningar

29. (Alla) Vilket stöd eller vilka insatser tror du främst näringslivet vill ha hjälp med inom ramen för hållbar utveckling ?
30. (Alla) Har kommunen tidigare genomfört insatser för att fånga upp näringslivets önskemål och behov i frågor kopplat till hållbar utveckling ? Om ja, i så fall vad ? Kan vi få ta del av detta material ?

Bilaga 4

Intervjuade personer i de deltagande kommunerna

Intervjuade representanter för kommunerna

Stockholm

- Mikael Heitila, Miljösamordnare Hässelby (17 mars 2003, 09.30-11.00)
Gregor Hackman, Projektchef näringslivskontoret (17 mars 2003, 13.00-14.30)
Torbjörn Jansson, Näringslivschef (17 mars 2003, 14.30-16.00)
Kerstin Blix, Miljöansvarig Hammarby Sjöstad (19 mars 2003, 09.30-10.30)
Roger Eklund, Upphandlingssamordnare (19 mars 2003, 13.00-14.00)
Urban Jansson, Miljöövervakning (19 mars 2003, 15.30-16.30)
Jan Valeskog, Nämndledarmot Miljö- och hälsa (8 april 2003, 9.30-10.30)

Järfälla

- Lars-Göran Lerne, Näringslivs- och arbetslivschef (6 mars 2003, 09.00-10.30)
Lotta Håkansson, Ordförande kommunstyrelsen (6 mars 2003, 09.00-10.30)
Göran Persson, Ekonomichef (6 mars 2003, kl. 10.30-11.30)
Eva Maria Persson, Miljö- och samhällbyggnadsdir. (11 mars 2003, 13.00-14.30)
Rosa Johansson, Miljöingenjör (11 mars 2003, 14.30-16.00)

Upplands-Bro

- Sven-Inge Nylund, Kommunstyrelsens ordförande (23 februari 2003, 10.00-11.30)
Björn Strååt, Avd.chef, Planering och kommunikation (23 feb. 2003, 13.00-14.00)
Anna Holm, Miljöchef (23 februari 2003, 15.00-16.30)
Eilert Söderlund, Näringslivs- och exploateringschef (18 feb. 2003, 13.00-14.30)
Karin Svalfors, Planeringssekreterare (18 februari 2003, 15.00-16.30)

Täby

- Gerhard Makowsky, Näringslivs konsulent (7 mars 2003, 09.00-10.30)
Sören Edfjäll, Planering och miljö (7 mars 2003, 10.30-12.00)
Torsten Björnsson, Ordf. Miljö- och Byggnämnden (7 mars 2003, 13.30-14.30)
Åke Jansson, Miljöingenjör motsvarande miljöchef (7 mars 2003, 14.30-16.00)

Värmdö

- Magnus Hedenfalk, Kommundir. och näringslivsansv. (17 feb. 2003, 08.15-09.30)
Lars Alenfalk, Kommunalråd ansvar näringslivsfrågor (17 feb. 2003, 09.30-10.30)
Lennart Toresjö, Miljöchef (5 mars 2003, 13.00-14.30)

Bo Reichenberg, Exploateringsansvarig (5 mars 2003, 15.00-16.30)
Jorid Hammersland, kommunekolog (12 mars 2003, 08.30-10.00)
Camilla Schultz, Upphandling och renhållning (14 mars 2003, 08.30-09.30)

Hultsfred

Björn Wimelius, Näringslivschef (1 april 2003, 09.00-10.30)
Anders Helgée, Miljö- och byggnadschef (1 april 2003, 10.30-12.00)
Håkan Hermansson, Hultsfreds Näringslivscentrum (2 april 2003, 09.00-10.30)
Anders Åström, Stadsarkitekt (2 april 2003, 10.30-12.00)
Per-Inge Pettersson, 2:e vice ordf. ks (telefonintervju 15 april 2003, 13.30-14.30)
Bo Bergman, Kommunalråd (telefonintervju 15 april 2003, 15.00-16.00)
Alexandre Barchiesi, Miljö- och hälsoskyddsinsp. (Telefon. 16 april 2003, 14.45-15.45)

Kalmar

Bo Lindholm, Agenda-21 samordnare (telefonintervju 10 mars 2003, 13.00-14.00)
Kyrre Dahl, Utvecklingschef (25 mars 2003, 12.00-13.30)
Bodil Anjar, VD Sustainable Sweden Southeast AB (25 mars 2003, 14.30-16.00)
Martin Storm, Samhällsbyggnadschef (26 mars 2003, 10.30-12.00)
Ola Johansson, Inköpschef (27 mars 2003, 11.30-12.30)
Thomas Eidrup, Ekologisk controller (27 mars 2003, 13.00-14.30)
Eva Telje Ekbjörn, Livskraftigt vatten Kalmar (31 mars 2003, 13.00-14.30)
Michael Lindstedt, Miljöchef (31 mars 2003, 15.00-16.00)
Roland Karlsson, Kommunchef (31 mars 2003, 16.00-16.30)
Jonathan Ramsden, Näringslivschef (1 april 2003, 13.30-15.00)
Kjell Henriksson, Kommunstyrelsens ordf. (telefonint. 10 april 2003 13.00-14.00)
Jonas Löhn, Kommunalråd miljöfrågor (telefonintervju 16 april 2003, 11.00-12.00)

Mönsterås

Thomas Svensson, Mönsterås Utvecklings AB (26 mars 2003, 13.00-14.30)
Emma Aminder, Miljö- och djurskyddsinspektör (26 mars 2003, 14.30-16.00)
Annelie Nielsen, Miljöchef (26 mars 2003, 16.00-17.30)
Ann Pettersson, Ordförande i Miljönämnden (27 mars 2003, 08.00-09.30)
Roland Åkesson, Kommunalråd (27 mars 2003, 08.00-09.30)
Thomas Nilsson, Teknisk chef (1 april 2003, 15.30-16.30)

Solna

Svante Lundquist, Miljöchef (27 februari 2003, kl. 10.00-11.30)

Britta Orring, Exploateringschef (24 mars 2003, 15.00-16.00)

Allan Klingström, Kommunalråd med ansv. Miljöf. (3 april 2003, kl. 9.00-10.30)

Mia Simm, Agenda-21 samordnare (3 april 2003, 10.30-12.00)

Anders Offerlind, Stadsdir. kansli, Uthållig kommun (3 april 2003, 15.00-16.00)

Sundbyberg

Inger Holmqvist, Miljöchef (18 mars 2003, 08.00-09.30)

Gustaf Wiberg, Ordförande Miljö- och Myndighetsn. (18 mars 2003, 10.30-12.00)

Thomas Fredriksson, Miljöhandläggare (18 mars 2003, 13.00-14.30)

Thomas Wedegren, Upphandling (18 mars 2003, 14.30-15.30)

Hans Svedhag, Agenda-21 samordnare (18 mars 2003, 15.30-16.30)

Bilaga 5

Enkät till övriga kommuner

Till Sveriges kommuner

Kommunernas roll i näringslivets arbete mot hållbar utveckling

Bakgrund

Att verka för en hållbar tillväxt som bidrar till hållbar utveckling omfattande ekologiska-, sociala- och ekonomiska dimensioner är en av landets kommuners viktigare men samtidigt svårare uppgifter. För att lyckas med detta åtagande krävs bl.a. en stark samverkan med näringsliv och kommun. Problemet är att hållbar utveckling är ett abstrakt begrepp både för kommuner och för näringsliv och kunskapen om hur de båda parterna lämpligast ska samverka är starkt begränsad. Detta arbete syftar till att kartlägga på vilket sätt kommuner lämpligast verkar för en hållbar utveckling i näringslivet samt att utveckla lösningar och åtgärder för att kommunerna ska på ett effektivt sätt kunna bistå näringslivet.

Kortfattad projektbeskrivning

Projektet är delfinansierat inom programmet för Lokal Näringslivsutveckling vilket bedrivs av NUTEK. Programmet genomförs i samråd med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Inom ramen för detta program har Stockholms Stad i samarbete med IVL Svenska Miljöinstitutet beviljats medel för att utreda hur kommunerna på bästa sätt kan stödja det lokala näringslivet i arbetet mot hållbar utveckling. Aktiva deltagare i projektet är följande 10 kommuner: Hultsfreds kommun, Mönsterås kommun, Järfälla kommun, Kalmar kommun, Solna Stad, Stockholms Stad, Sundbybergs Stad, Täby kommun, Upplands-Bro kommun och Värmdö kommun.

Projektet kommer huvudsakligen fokuseras på att på olika sätt kartlägga:

- vilka insatser kommunerna gör i syfte att arbeta mot en hållbar utveckling såväl internt som i samverkan med det lokala näringslivet.
- vilka insatser som det lokala näringslivet anser sig bäst skulle stödja deras arbete mot en hållbar utveckling
- utifrån näringslivets kartlagda behov identifiera vilken roll den lokala kommunen bäst spelar för att stödja näringslivets arbete med hållbar utveckling.

Inom projektet är avsikten även att *utveckla* lösningar och åtgärder för att kommunen eller ett antal kommuner i samverkan ska kunna bistå näringslivet i deras arbete mot en hållbar utveckling.

Er insats i ett projekt

För att kartlägga hur kommunerna idag arbetar med hållbar utveckling och hur de redan idag samarbetar med näringslivet ber vi er fylla i den bifogade enkäten.

Resultatet av projektet är beroende av att så många kommuner som möjligt besvarar enkäten. Projektet kommer att avslutas under våren 2004, de kommuner som besvarat enkäten kommer då att få ta del av den färdiga rapporten (fyll i namn på en kontaktperson och e-post adress till denna sist i enkäten).

Om ni har några frågor angående enkäten eller projektet så kontakta någon av oss:

Ann Strömberg ann.stromberg@ivl.se 08-598 563 60

Ulrik Axelsson ulrik.axelsson@ivl.se 08-598 563 48

Skicka ert svar senast den 30 september till:

IVL Svenska Miljöinstitutet AB
Ann Strömberg
Box 21060
100 31 Stockholm

Om IVL Svenska Miljöinstitutet

IVL Svenska Miljöinstitutet arbetar med uppdrag och forskning inom hela miljö- och arbetsmiljöområdet. Vi har Sveriges bredaste samlade kompetens inom miljöområdet. IVL arbetar med att hjälpa företag och organisationer att fatta rätt beslut i miljöfrågor samt att hjälpa dem att bedriva ett effektivt miljö- och arbetsmiljöarbete.

IVL utvecklar och tillämpar metoder och kunskap som gör det möjligt att lösa miljö- och arbetsmiljöfrågorna utgående från ett helhetsperspektiv. Lösningar som även klarar framtidens behov av anpassning till en hållbar utveckling. Kort sagt; vi erbjuder uppdrag, forskning, utbildning och rådgivning i syfte att bistå näringsliv och övriga organisationer att kunna nå ett hållbart samhälle.

Mer information om IVL finns på vår hemsida, www.ivl.se.

Med vänlig hälsning

Ulrik Axelsson

Bitr. Avdelningschef

Enkät till kommunerna angående hur de arbetar mot hållbar utveckling och hur de stödjer företagen i deras arbete mot hållbar utveckling

Namn på kommunen: _____

Namn på de som besvarat enkäten: _____

Befattning och arbetsuppgifter för de som besvarat enkäten: _____

Om arbetet mot hållbar utveckling inom kommunen idag:

1. Har kommunen något miljöprogram eller plan för arbetet mot hållbar utveckling antaget ?
 - Ja (bifoga gärna miljöprogrammet eller planen för arbetet mot hållbar utveckling).
 - Nej

2. Finns någon/några anställda inom kommunen som har till uppgift att övergripande arbeta med miljöfrågor (t.ex. kommunekolog, miljösamordnare, Agenda-21 samordnare) ?
 - Ja, _____ heltidstjänster
 - Nej

3. Hur satsar er kommun **idag** på miljöfrågor?
 - Det är en prioriterad fråga i vår kommuns verksamhet.
 - Det är inte en prioriterad fråga för vår kommun.

Om det anses vara en prioriterad fråga ge några exempel på satsningar som nu genomförs eller har genomförts:

4. Är någon del av kommunen eller något kommunalt bolag miljöcertifierat eller motsvarande eller finns det några beslut tagna på att så skall ske ?

Ja Nej

Om ja, vilka delar av verksamheten har /kommer att få ett miljöledningssystem ?

5. Vilka pågående projekt bedriver kommunen idag eller har bedrivits, internt och externt, i syfte att bidra till en hållbar utveckling (bifoga gärna projektbeskrivning för aktuella projekt)?

6. Vilka planer finns för framtida projekt vad gäller kommunens interna och externa arbete mot hållbar utveckling (skicka gärna med projektbeskrivning om det finns framtaget) ?

Om arbetet med hållbar utveckling mot näringslivet i kommunen:

7. Hur många företag finns inom kommunen och vilken typ av företag dominerar (bransch, övervägande små eller stora företag) ?

8. Finns något/några nätverk av företag som samarbetar i olika frågor ? Hur är kommunens roll i dessa nätverk (drivande, enbart medverkande, ej aktivt medverkande) ?

9. Arbetar kommunen aktivt med näringslivsutveckling idag eller har man gjort det tidigare ?

Ja Nej

Om ja, beskriv hur: _____

10. Vilka insatser anser ni att kommunen främst borde göra för att på bästa sätt stödja det lokala näringslivets arbete mot en hållbar utveckling, om hänsyn inte behöver tas till vilka resurser som kommunen idag har tillgängliga ?

11. Finns det någon åtgärd som riktar sig mot det lokala näringslivets arbete mot hållbar utveckling som ni gärna skulle se att det sker i samverkan mellan landets kommuner eller ett antal av dessa ?

Skicka den besvarade enkäten till:

IVL Svenska Miljöinstitutet AB
Ann Strömberg
Box 21060
100 31 Stockholm

Vår kontaktperson som tar emot resultat av projektet är:

Namn: _____

E-post: _____

Adress: _____

Telefonnummer: _____

Bilaga 6

Kommuner som besvarat enkäten

A	Alingsås Avesta Arvidsjaur
B	Bjurholm Botkyrka Burlöv Bengtstors Bromölla Berg
D	Degerfors Danderyd
E	Eslöv Eskilstuna
F	Fagersta Forshaga Flen Finspång Falu
G	Gotland Gällivare Göteborg
H	Högsby Huddinge Helsingborg Hagfors Hörby Heby Hjo Hässleholm Härryda Höör Hallsberg Hudiksvall Habo och Mullsjö
K	Kävling Karlstad Kinda Kristinehamn Kiruna Kungsbacka Kungälv Karlskoga
L	Luleå Lilla Edet Lomma Linköping Landskrona Ludvika Lidköping
M	Möndal Malmö Mjölby Munkfors Mellerud Mark

N	Nora Nässjö Norberg Nacka Nordanstig
O	Oxelösund Orust Ovanåker Oskarshamn Olofström
P	Piteå Pajala
R	Robertsfors
S	Sandviken Sollentuna Sunne Svedala Smedjebacken Sjöbo Storfors Storuman Sundsvall Säter Södertälje
T	Tyresö Trosa Tjörn Trelleborg Timrå Tomelilla Torsås Trollhättan Tibro Tierp Tranås
U	Uddevalla Uppsala
V	Västerås Växjö Vingåker
Å	Åsele Ånge
Ä	Älvkarleby Älvsbyn
Ö	Överkalix Örkelljunga Öckerö Örnsköldsvik Örebro

Bilaga 7

Frågeformulär till intervjuer med näringslivets representanter

Frågor till företagen angående arbetet mot hållbar utveckling

Namn på företaget:

Namn på den som blivit intervjuad:

Den besvarande personens befattning och arbetsuppgifter:

Allmänt om företagets verksamheten:

1. Beskriv kort företagets verksamhet och de produkter/tjänster man erbjuder kunderna (Bifoga gärna broschyrer eller annan fakta om företaget och dess produkter)
2. Hur många arbetar inom företaget ?
3. Finns miljösamordnare eller liknande inom företaget ?
 Ja Nej
4. Har företaget infört ett miljöledningssystem av något slag ?
 Ja Nej

Om svaret är ja, vilket av följande stämmer på det aktuella miljöledningssystemet:

- Det är certifierat enligt ISO 14001
- Det är registrerat enligt EMAS
- Det uppfyller kraven i FR 2000
- Det är inte certifierat eller registrerat men uppfyller kraven i ISO 14001
- Det är ett förenklat miljöledningssystem som uppfyller kundernas krav
- De har ett integrerat system som även omfattar kvalitet
- De har ett integrerat system som även omfattar arbetsmiljö

5. Vilka är de viktigaste kunderna och vilka miljökrav ställer de på företaget ?
6. Finns några övriga viktiga miljökrav från andra intressenter ?

Företagets arbete mot hållbar utveckling:

7. Ingår företaget i något nätverk av företag som gemensamt arbetar med miljöfrågor eller hållbar utveckling (även sociala bitar som minska sjukfrånvaro, personalomsättning mm)?

Ja Nej

Om ja, namn på nätverket:

8. Har företaget varit delaktig i några samarbetsprojekt inom hållbar utveckling ?

Ja Nej

Om ja, beskriv kort projektet (bifoga gärna en projektbeskrivning):

Hur kan kommunen stödja er arbete mot hållbar utveckling

9. Vilken kontakt har ni tidigare haft med kommunen i miljöfrågor eller sociala frågor och vilken är er erfarenhet av denna kontakt/dessa kontakter ?
10. Vilken syn har ni på kommunens verksamhet gentemot näringslivet idag ? Hur skulle den kunna förbättras ?
11. Vilket roll anser du vore lämplig att kommunerna tog på sig för att stödja företagen i deras arbete med hållbar utveckling (yttre miljö och sociala frågor som arbetsmiljö, sjukfrånvaro mm) ?
12. Vilken typ av stöd från kommunerna tror ni skulle göra störst nytta ?
 - Utbildning/information
 - Finansiellt stöd
 - Samordna nätverk där flera företag gemensamt arbetar mot hållbar utveckling
 - Annat

Bilaga 8

Intervjuade representanter för näringslivet

Intervjuade företag

Järfälla

1. SMA Maskin AB, Willy Löfgren
2. AN Industriservice AB, Peter Norén
3. Svensk Eldemontering, Lennart Edvinsson
4. Mandaresa AB, Björn Wahlstedt
5. HP Etch AB, Jan Kilén och Bosse Jason
6. Järfälla Härdverkstad, Mikael Walter

Stockholm Stad

7. Ingemansson Technology, Brita Lanfelt
8. Bång & Lewerth, Kathe Jonsson
9. PP Polymer AB, Ann-Christin Paul
10. Ewall Bygg AB, Manyard Wallström
11. System 3R International AB, Håkan Dahlkvist

Hultsfred

12. Termit AB, Jan Blixt
13. Schenker-BTL AB, Sven-Arne Erlandsson
14. Swedspan AB, Bo Nilsson
15. Mellangårdens Mjök, Jonas Ekström
16. Luxo Swelux AB, Elisabeth Nilsson

Mönsterås

17. Stece AB, Eva Vesterberg
18. Bevi AB, Rolf Persson
19. Norba AB, Ida Svensson
20. Compo AB, Göran Ishagen

Kalmar

21. Råta linjen, Rolf Möller
22. Vatten och Samhällsteknik AB, Lars Kylefors
23. WSP Sverige AB, Sven Krakau
24. Graninge Kalmar Värme AB, Sabina Jerrestam
25. Stena Gotthard Återvinning AB, Björn Ringdahl
26. Christinelunds Gård, Björn Cedergren

Solna

27. Coop Sverige AB, Per Baumann
28. AVIS Biluthyrning, Weine Lidheim
29. Tryckindustri Information Svenska AB, Pär Dahlstedt
30. Arvid Nordquist H AB, Åsa Grönkvist

Sundbyberg

31. Fotocentralen, Roland Persheden
32. Kaljot Plastsvets AB, Inga-Britt Rosenblom
33. Toyota Center, Katrine Almeskog

Telefonintervjuer

34. Team Tejbrant AB, Martina Johansson (Hultsfred)
35. Södra Cell AB, Peter Görfelt (Mönsterås)
36. MSM AB, Arne Karlsson (Mönsterås)
37. Strömrum AB, Thomas Rappe (Mönsterås)

Svar på enkäter

- 38. ELFA AB, Marianne Lindberg (Järfälla)
- 39. AB Körners Mek. Verkstad, Richard Lehtonen (Hultsfred)
- 40. Legosvets AB i Hultsfred, Kenneth Johansson (Hultsfred)
- 41. PLANNJA SIBA AB, Charlie Christiansen (Hultsfred)
- 42. FöreningsSparbanken AB, Boris Widén (Hultsfred)
- 43. Städbolaget AB, Philip Rödiger (Hultsfred)
- 44. NCC Construction Sverige AB, Nicke Wainebro (Hultsfred)
- 45. Gjotal AB, Jan Larsson (Hultsfred)
- 46. Kvillfors Träindustri AB, Michael Peterson (Hultsfred)
- 47. Enersys AB, Lena Hasting (Hultsfred)

Bilaga 9

Enkät till Länsstyrelserna samt
självstyrelse- och samverkansorgan

Stockholm 2004-02-09

Sändlista:

Länsstyrelserna	Kommunförbundet Örebro Län
Kommunförbundet Stockholms Län	Västmanlands Kommunförbund
Region Skåne	Kommunförbundet Gävleborg
Västra Götalandsregionen	Kommunförbundet Västernorrland
Region Uppsala	Kommunförbundet Jämtlands Län
Regionförbundet Sörmland	Kommunförbundet Västerbotten
Region Blekinge	Kommunförbundet Norrbotten
Kommunförbundet Jönköpings län	Region Dalarna
Kommunförbundet Kronoberg	Regionförbundet i Kalmar Län
Göteborgsregionens kommunalförbund	Region Värmland
Kommunförbundet Sjuhärad	Region Halland
Kommunförbundet Fyrbodal	Östsam
Kommunförbundet Skaraborg	Mälardalsrådet

Kommunernas roll i näringslivets arbete för en hållbar utveckling

Inom projektet ”Kommunernas roll i näringslivets arbete för en hållbar utveckling” har bifogad enkät skickats till samtliga Länsstyrelser samt Regionala självstyrelse- och samverkansorgan (Regionala organ) i Sverige. Syftet med enkäten är att ta reda på hur Regionala organ och Länsstyrelser idag stödjer och i framtiden bäst stödjer näringslivet i arbetet för en hållbar utveckling. Det kan finnas behov att flera personer är med och svarar på enkäten, någon med erfarenhet från Länsstyrelsens/Regionala organets arbete för en hållbar utveckling och ytterligare någon med erfarenhet av Länsstyrelsens/Regionala organets arbete gentemot näringslivet.

Bakgrund

Att verka för en hållbar tillväxt som bidrar till hållbar utveckling omfattande ekologiska-, sociala- och ekonomiska dimensioner är en av landets kommuners viktigare men samtidigt svårare uppgifter. För att lyckas med detta åtagande krävs bl.a. en stark samverkan mellan näringsliv och kommun. Problemet är att hållbar utveckling är ett abstrakt begrepp både för kommuner och för näringsliv och kunskapen om hur de båda parterna lämpligast ska samverka är starkt begränsad. Detta arbete syftar till att kartlägga på vilket sätt kommuner lämpligast verkar för en hållbar utveckling i näringslivet samt att utveckla lösningar och åtgärder för att kommunerna på ett effektivt sätt skall kunna bistå näringslivet.

Kortfattad projektbeskrivning

Projektet är delfinansierat inom programmet för Lokal Näringslivsutveckling vilket bedrivs av NUTEK. Programmet genomförs i samråd med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Inom ramen för detta program har Stockholms Stad i samarbete med IVL Svenska Miljöinstitutet beviljats medel för att utreda hur kommunerna på bästa sätt kan stödja det lokala näringslivet i arbetet för en hållbar utveckling. Aktiva deltagare i projektet är följande 10 kommuner: Hultsfreds kommun, Mönsterås kommun, Järfälla kommun, Kalmar kommun, Solna Stad, Stockholms Stad, Sundbybergs Stad, Täby kommun, Upplands-Bro kommun och Värmdö kommun.

Projektet kommer huvudsakligen fokuseras på att på olika sätt kartlägga:

- vilka insatser kommunerna gör i syfte att arbeta mot en hållbar utveckling såväl internt som i samverkan med det lokala näringslivet.
- vilka insatser som det lokala näringslivet anser sig bäst skulle stödja deras arbete mot en hållbar utveckling
- utifrån näringslivets kartlagda behov identifiera vilken roll kommunen bäst spelar för att stödja näringslivets arbete med hållbar utveckling.

Inom projektet är avsikten även att *utveckla* lösningar och åtgärder för att kommunen eller ett antal kommuner i samverkan ska kunna bistå näringslivet i deras arbete för en hållbar utveckling.

Er insats i ett projekt

För att klargöra hur Länsstyrelserna och de Regionala organen idag arbetar för att stödja näringslivets arbete för en hållbar utveckling och klargöra ansvarsfördelningen mellan Kommuner, Regionala organ och Länsstyrelser i detta arbete ber vi er fylla i medföljande enkät.

Projektet kommer att avslutas under våren 2004, de kommuner som besvarat enkäten kommer då att få ta del av den färdiga rapporten (fyll i namn på en kontaktperson och e-post adress till denna sist i enkäten).

Om ni har några frågor angående enkäten eller projektet så kontakta någon av oss:

Ann Strömberg ann.stromberg@ivl.se 08-598 563 60

Ulrik Axelsson ulrik.axelsson@ivl.se 08-598 563 48

Skicka ert svar senast den 1 mars 2004 till:

ann.stromberg@ivl.se

Om IVL Svenska Miljöinstitutet

IVL Svenska Miljöinstitutet arbetar med uppdrag och forskning inom hela miljö- och arbetsmiljöområdet. Vi har Sveriges bredaste samlade kompetens inom miljöområdet. IVL arbetar med att hjälpa företag och organisationer att fatta rätt beslut i miljöfrågor samt att hjälpa dem att bedriva ett effektivt miljö- och arbetsmiljöarbete.

IVL utvecklar och tillämpar metoder och kunskap som gör det möjligt att lösa miljö- och arbetsmiljöfrågorna utgående från ett helhetsperspektiv. Lösningar som även klarar framtidens behov av anpassning till en hållbar utveckling. Kort sagt; vi erbjuder uppdrag, forskning, utbildning och rådgivning i syfte att bistå näringsliv och övriga organisationer att kunna nå ett hållbart samhälle.

Mer information om IVL finns på vår hemsida, www.ivl.se.

Med vänlig hälsning

Ulrik Axelsson

Bitr. Avdelningschef

Frågor till Länsstyrelserna och de Regionala självstyrelse- och samverkansorganen angående det egna och näringslivets arbete för en hållbar utveckling

Länsstyrelse/Regionalt självstyrelse- eller samverkansorgan:

Namn och befattning/ansvarsområde på de som besvarat enkäten:

Allmänna frågor

1. Hur tolkar ni begreppet hållbar utveckling ?
2. Hur tolkar ni Länsstyrelsens ansvar enligt Regleringsbrevet att arbeta för en hållbar utveckling och att stödja näringslivets arbete för en hållbar utveckling (besvaras av Länsstyrelserna) ?

Om arbetet för en hållbar utveckling inom Länsstyrelsen/det Regionala organet

3. Har det fastställts någon plan för arbetet för en hållbar utveckling ?
 - Ja (bifoga gärna planen).
 - Nej

Om ja, hur är denna plan riktad mot näringslivet ?
4. Har det fastställts några regionala miljömål ?
 - Ja (bifoga gärna de fastställda målen).
 - Nej
5. Finns någon/några anställda inom Länsstyrelsen/Regionala organet som har till uppgift att övergripande arbeta med hållbar utveckling ?
 - Ja, ___ heltidstjänster
 - Nej

Om nej, hur hanteras övergripande frågor som rör hållbar utveckling ?
6. Hur är arbetet för en hållbar utveckling organiserat ?
7. Vilka projekt har bedrivits eller bedrivs idag av Länsstyrelsen/det Regionala organet, internt och externt, i syfte att bidra till en hållbar utveckling (bifoga gärna projektbeskrivning för aktuella projekt)?
8. Vilka planer finns för framtida projekt vad gäller Länsstyrelsens/det regionala organet interna och externa arbete mot hållbar utveckling (skicka gärna med projektbeskrivning om det finns framtaget) ?

Om arbetet med hållbar utveckling mot näringslivet:

9. Arbetar Länsstyrelsen/det Regionala organet aktivt med näringslivsutveckling idag eller har man gjort det tidigare ?

Ja Nej

Om ja, beskriv hur:

10. Finns något/några nätverk av företag som samarbetar i frågor som gäller hållbar utveckling ? Vilken är Länsstyrelsens/det Regionala organets roll i dessa nätverk (drivande, enbart medverkande, ej aktivt medverkande) ?

11. Vilket ansvar och vilka roller tycker ni Länsstyrelserna, Regionala organ och Kommunerna skall ha för att stödja näringslivets arbete mot hållbar utveckling ?

12. Vilket ansvar har näringslivet att i sin verksamhet arbeta för en hållbar utveckling ?

13. Vilka insatser anser ni att Länsstyrelsen/det Regionala organet främst borde göra för att på bästa sätt stödja det lokala näringslivets arbete för en hållbar utveckling, om hänsyn inte behöver tas till vilka resurser som idag finns tillgängliga ?

14. Vilka möjligheter finns för Länsstyrelserna/det Regionala organet att stödja näringslivet i arbetet för en hållbar utveckling (personellt, ekonomiskt, utbildning mm) ?

15. Finns det någon åtgärd som riktar sig mot det lokala näringslivets arbete mot hållbar utveckling som ni gärna skulle se sker på nationell nivå ?

Skicka den besvarade enkäten till:

ann.stromberg@ivl.se

eller

IVL Svenska Miljöinstitutet AB

Ann Strömberg

Box 21060

100 31 Stockholm

Vår kontaktperson som tar emot rapport med resultatet av projektet är:

Namn:

E-post:

Adress:

Telefonnummer:

Bilaga 10

Länsstyrelser, självstyrelse- och
samverkansorgan som besvarat enkäten

Länsstyrelser, kommunförbund och övriga som besvarat enkäten

Länsstyrelser

Länsstyrelsen Gävleborg
Länsstyrelsen i Kalmar län
Länsstyrelsen Uppsala län
Länsstyrelsen Södermanlands län
Länsstyrelsen i Västra Götaland län
Länsstyrelsen Östergötland
Länsstyrelsen Värmland
Länsstyrelsen i Skåne län
Länsstyrelsen Dalarna
Länsstyrelsen i Västmanlands län
Länsstyrelsen i Stockholms län
Länsstyrelsen i Jönköpings län
Länsstyrelsen i Västernorrland

Kommunförbund

Kommunförbundet Jämtlands Län
Västmanlands Kommunförbund
Kommunförbundet Jönköpings län

Övriga organisationer

C-framåt
Mälardalsrådet
Region Halland
Regionförbundet i Kalmar län

Bilaga 11

Minnesanteckningar från seminarierna i
Mönsterås och Stockholm

Minnesanteckningar från projektseminariet "Hur kan kommunen stödja näringslivets arbete för en hållbar utveckling" i Mönsterås och Stockholm.

Platser och tider

Kronmunken Hotell i Mönsterås den 2 november 2004 kl. 13-16.30 och
Paulirummet i Stockholms Stadshus den 11 november 2004 kl. 13-16.30

Deltagare

Namn	Företag/kommun
Agneta Axelsson	Legosvets AB
Agneta Dahlgren	Järfälla kommun
Anders Helgée	M o B Hulthfreds kommun
Anders Åström	Hulthfreds kommun
Ann Pettersson	KS Mönsterås
Ann Strömberg	IVL Svenska Miljöinstitutet AB
Annika Ryegård	IVL Svenska Miljöinstitutet AB
Björn Strååt	Upplands-Bro Kommun
Björn Wimelius	Hulthfreds Näringslivscentrum AB
Charlie Christiansen	Planja Siba AB
Curt-Rune Roos	KS Mönsterås
Eike Amthaver	Mönsterås KN
Eje Wadebro	Mönsterås KN
Ewa Klase	KS Mönsterås
Gregor Hackman	Stockholms Stad
Göran Jonsson	Fliseryds Bageri AB
Håkan Hermansson	Hulthfreds Näringslivscentrum AB
Håkan Karlsson	Rör-Karlsson AB
Kenneth Johanson	Legosvets AB
Lars Alenfalk	Värmdö kommun
Lars Kylefors	Vatten och Samhällsteknik AB
Lars-Olof Jonsson	KS Mönsterås
Maria Wrethammar	M o B Hulthfreds kommun
Per-Inge Pettersson	KS Hulthfred
Per-Olof Gustafsson	Stockholms Stad
Peter Wenster	Svenska Kommunförbundet
Roland Åkesson	KS Mönsterås

Rosa Johansson	Järfälla kommun
Thomas Nilsson	Mönsterås KN
Thomas Svensson	MUAB
Weine Lidheim	AVIS
Åke Brorsson	C.F. Berg & Co AB

Genomgång av resultatet av projektet

Ann Strömberg berättade om bakgrund, genomförande och resultatet av projektet ”Kommunens roll i näringslivets arbete för en hållbar utveckling”. OH-bilder från presentation bifogas minnesanteckningarna.

Diskussion kring resultatet av projektet

I sex grupper diskuterades följande frågor:

- Hur stämmer resultatet med era erfarenheter?
- Har ni några goda exempel ni vill lyfta fram?
- Vad finns för möjligheter att samverka mellan kommunerna och gemensamt stödja näringslivet?
- Hur går vi vidare? Vilka åtgärder anser ni bör vidtas och hur vill ni prioritera dessa?

Nedan följer en sammanfattning av resultatet av gruppdiskussionerna:

Hur stämmer resultatet med era erfarenheter?

Grupperna var överens om att resultatet av projektet i stort stämmer överens med de egna erfarenheterna.

Några insatser som grupperna framhölls som särskilt bra och viktiga var:

- Att medverka till att näringslivet kan få stöd med att införa miljöledningssystem i sina organisationer genom exempelvis miljödiplomering.
- Att en positiv tillsyn är viktigt då kommunens tjänstemän kan bidra med förslag till lösningar och därmed också få en rådgivande roll. Här ansåg flera av grupperna att gränsdragningen mellan kommunens rådgivande roll och rollen som tillsynsmyndighet måste klargöras.
- Att kommunerna informerar om nya lagar och andra krav som gäller näringslivet.
- Att införa någon form av ”lärlingssystem” med mer utbyte mellan skola och näringsliv.
- Att premiera företag som är föregångare inom hållbar utveckling.
- Att ha en företagarlots som hjälper företagen rätt inom kommunen.
- Att uppsökande verksamhet med information ofta ger ett bättre resultat.

- Att det behövs mer samverkan mellan kommunerna när det gäller att stödja näringslivet och skulle kunna ge en bättre samsyn när det gäller myndighetsutövning.

Har ni några goda exempel ni vill lyfta fram?

Några konkreta goda exempel som grupperna tog upp var:

- Miljödiplomeringarna i bland annat Göteborg, Stockholm och Järfälla.
- Ett program för kommunernas ärendehantering.
- Gemensamma utbildnings- och rådgivningsinsatser, även på distans.
- Företagarlots som hjälper företagen till rätt person inom kommunen.
- Miljönätverk för företagen för att gemensamt arbeta för en hållbar utveckling.
- Miljöseminarier riktade till företagen.
- Projekt för att införa fjärrvärme.
- Konsultcheckar till företag för att ta hjälp av en konsult i arbetet för hållbar utveckling.
- Miljöpriser för företag som gjort ett bra miljöarbete.
- Utskick om nya regler till de företag som påverkas av dessa.
- Näringslivsråd inom kommunen med representanter från kommunerna och näringslivet i kommunen.
- Ett större företag genomförde tillsammans med sina underleverantörer införande av miljöledningssystem. Detta projekt leddes av en mentor.
- Miljösamverkan Sydost.
- Järfälla kommun har en ”Rådgivningstelefon” där någon finns tillgänglig för att svara på frågor måndag-torsdag mellan kl. 9-15.
- Kommunal/regional samverkan i Dalarna om miljökrav vid upphandling med bland annat seminarier för inblandade parter.
- Medborgarkontor som ger service och information på ett enkelt sätt.

Vad finns för möjligheter att samverka mellan kommunerna och gemensamt stödja näringslivet?

Några möjligheter att samverka som grupperna diskuterade var:

- Gemensamma utbildningar och informationsinsatser för näringsliv och inspektörer.
- Informationsplats på internet med olika tips och länkar.
- Gemensamma tjänster för rådgivning/expertis.
- Gemensam tolkning av lagstiftningen tillsammans med Länsstyrelsen.
- Hitta ett gemensamt angreppssätt att hjälpa företagen att minska sjukfrånvaro.
- Gemensamma projekt, kanske via Regionförbundet.
- Ett gemensamt system för anmälan av nya verksamheter.

- Regional samordning av kommunernas marknadsföring internationellt tillsammans med näringslivet då kommunerna kan hjälpa till att öppna dörrar politiskt och sedan ta med sig näringslivet.
- Gemensamma upphandlingskrav.

Hur går vi vidare? Vilka åtgärder anser ni bör vidtas och hur vill ni prioritera dessa?

Några åtgärder grupperna framhöll var:

- Lyfta goda exempel som andra kan inspireras av och ta efter.
- Ställa tydliga och relevanta krav vid upphandling.
- Anställa en för flera kommuner gemensam resurs som arbetar med att på lämpliga sätt stödja företagen eller är expert inom något visst område som exempelvis miljöjuridik.
- Fortsätta att utveckla ärendehantering.
- Starta en elektronisk anslagstavla/nyhetsbrev.
- Gemensamma utbildningar och rådgivning. En enkät rörande behovet av utbildning inom hållbar utveckling och utifrån resultatet utarbeta utbildnings- och rådgivningsinsatser.
- Gemensam tolkning av lagstiftningen.
- Göra företagen delaktiga i arbetet med de lokala miljömål.
- Även arbete med att stödja företagen i arbetsmiljöfrågorna.
- Fortsätta med denna typ av träffar och diskussioner för att skapa kontakt mellan kommunerna och näringslivet.
- Diskutera hur kommuner och företag kan få resurser till att arbeta med hållbar utveckling.
- En gemensam bas för förenklade ledningssystem.
- Skapa en regional plattform för samverkan inom hållbar näringslivsutveckling.
- Föra upp miljö och hållbar utveckling på den nationella arenan.
- Klargöra den ekonomiska vinsten för samhället och företag att arbeta med hållbar utveckling ur både långt och kort perspektiv.
- Klargöra nytta med arbetet för hållbar utveckling för varje individ.

Öppen diskussion

Det som de flesta grupper ansåg vara ett bra område för flera kommuner att samarbeta inom var information och utbildning. Förslag som en gemensam elektronisk informationsplats och gemensamt utbildningsmateriel nämndes.

Förslag framkom att använda byggbranschen som exempel och föregångare eftersom de har en lång tradition av att samarbeta med kommunerna inom frågor som gäller hållbar utveckling.

Vikten av att lyfta upp arbetet för en hållbar utveckling på kommunledningsnivå och på så vis få mer tyngd till detta arbete ansågs också viktigt.

Några områden som identifierades som nödvändiga att diskutera vidare var:

- Hur skall man kunna skilja på kommunens roller för tillsyn och rådgivning.
- Hur skall kostnaden för den tid kommuner och företag lägger ner på samverkan och stöd inom hållbar utveckling täckas.

IVL har i rapporten för projektet ”Kommunernas roll i näringslivets arbete för en hållbar utveckling” förslagit följande åtgärder:

1. Klargör kommunens ansvar för att verka för en hållbar utveckling och specifikt för att stödja det lokala näringslivet arbete för en hållbar utveckling. Detta görs lämpligen tillsammans mellan ett flertal kommuner och i samverkan med Kommunförbundet.
2. Analysera lyckade insatser kopplat till de fem punkterna ovan i syfte att finna kunskap om vad det är som gör att insatsen blivit lyckad och om detta kan ”kopieras” av andra kommuner.
3. Tillsätt arbetsgrupper med deltagande från landets kommuner där ovanstående punkter diskuteras i syfte att hitta samverkanslösningar (inom vissa områden pågår redan diskussioner).

IVL Svenska Miljöinstitutet AB

IVL är ett oberoende och fristående forskningsinstitut som ägs av staten och näringslivet. Vi erbjuder en helhetssyn, objektivitet och tvärvetenskap för sammansatta miljöfrågor och är en trovärdig partner i miljöarbetet.

IVLs mål är att ta fram vetenskapligt baserade beslutsunderlag åt näringsliv och myndigheter i deras arbetet för ett bärkraftigt samhälle.

IVLs affärsidé är att genom forskning och uppdrag snabbt förse samhället med ny kunskap i arbetet för en bättre miljö.

Forskning- och utvecklingsprojekt publiceras i

IVL Rapport: IVLs publikationsserie (B-serie)

IVL Nyheter: Nyheter om pågående projekt på den nationella och internationella marknaden

IVL Fakta: Referat av forskningsrapporter och projekt

IVLs hemsida: www.ivl.se

Forskning och utveckling som publiceras utanför IVLs publikationsservice registreras i IVLs A-serie.

Resultat redovisas även vid seminarier, föreläsningar och konferenser.

IVL Svenska Miljöinstitutet AB

IVL Swedish Environmental Research Institute Ltd

P.O. Box 210 60, SE-100 31 Stockholm
Hälsingegatan 43, Stockholm
Tel: +46 (0)8 598 563 00
Fax: +46 (0) 8 598 563 90

P.O. Box 5302, SE-400 14 Göteborg
Aschebergsgatan 44
Tel: +46 (0)31 725 62 00
Fax: +46 (0)31 725 62 90